

KINNITATUD
Tallinna Laagna Lasteaed-Põhikooli direktori
Käskkirjaga 21.09.2016 nr 1-1/6
kooskõlastatud
õppenõukogu poolt 31.08.2016 nr 1-5/1
hoolekogu poolt 20.09.2016 nr 1-5/5

Tallinna Laagna Lasteaed-Põhikooli lasteaia õppekava

Tallinn 2016

SISUKORD

LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	
1.1 Üldinfo.....	4
1.2 Lasteaia eripära.....	4
2. ÕPPEKASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID	
3. ÕPPEKASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED	
4. ÕPIKÄSITLUS	
5. ÕPPEKASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	
5.1 Lasteaia õppeaasta.....	6
5.2 Rühmade päevakavad.....	6
5.3 Õppeaasta temaatika, ürituste ning muusika- ja liikumistegevuste ajaline plaan.....	7
5.4 Rühma aasta tegevuskava ja struktuur.....	7
5.5 Rühma õppekasvatustegevuse kavandamine.....	8
5.6 Õppekasvatustegevuse päeviku täitmine.....	8
5.7 Õppekäikude korraldamise alused.....	9
6. ÕPPEKASVATUSTEGEVUSE SISU	
6.1 Üldoskused.....	9
6.2 Valdkond MINA JA KESKKOND.....	10
6.3 Valdkond KEEL JA KÕNE.....	12
6.4 Valdkond MATEMAATIKA.....	12
6.5 Valdkond KUNST.....	12
6.6 Valdkond MUUSIKA.....	13
6.7 Valdkond LIIKUMINE.....	13
7. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	
7.1 Lapse arengumapi koostamise põhimõtted ja struktuur.....	18
8. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED	
9. LAPSE KOOLIVALMIDUSE HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	
10. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	
10.1 Lapse arengu hindamine, varajane sekkumine ja toetamine.....	30
10.2 Lapse arengu toetamise meeskond.....	31
10.3 Meeskonnaliikmete tegevussuunad erivajadusega lapse toetamisel.....	32
10.4 Erineva keelelise ja kultuurilise taustaga lapse toetamise põhimõtted.....	33
10.5 Andekate laste toetamise põhimõtted.....	34
10.6 Individuaalse arenduskava koostamise põhimõtted.....	34
11. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS	
12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	

- Lisa 1. Lapse arengu hindamise kaart üldrühmadele
- Lisa 2. Lapse arengu hindamise kaart erirühmadele
- Lisa 3. Pervasiivsete laste individuaalse arengu jälgimise kaart
- Lisa 4. Lapse individuaalsuse kaart
- Lisa 5. Lapse koolivalmiduskaart
- Lisa 6. IAK arenguvaldkondade alusel
- Lisa 7. IAK õppetegevuste valdkondade alusel
- Lisa 8. LAT meeskonna otsus IAK mittemääramise kohta

LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

1.1 Üldinfo

Lasteasutuse liik: Lasteaed-Põhikool
Aadress: P. Pinna 15, Tallinn 13615
Omandivorm: Tallinna linna munitsipalaasutus
Rühmade arv: 8

Missioon

LUUA OPTIMAALSED TINGIMUSED RAHULOLEVA, VÕIMETEKOHASELT ENESEGA TOIME TULEVA LAPSE ARENEMISEKS

Visioon

MITMEKÜLGNE ÕPPE- JA ARENDUSKESKUS IGALE LAPSELE

Tunnuslause

ÜHESKOOS IGA PÄEVAGA PAREMAKS

1.2 Lasteaia eripära

Tallinna Laagna Lasteaed-Põhikool võimaldab alushariduse omandamist ja päevahoidu nii eakohase arengu kui ka erivajadustega lastele. Lasteasutuses on sõimerühmad, liitrühmad, üldrühmad ja erirühmad. Rühmaliikide moodustamine on paindlik, sõltuvalt vajadustest komplekteeritakse igal õppeaastal nii eri kui ka üldrühmad.

Lasteasutuse õppekavas rõhutatakse looduse-, tervise-, keskkonna tähtsust. Läbivaks meetodiks õppekasvatustöö läbiviimisel on üldõpetus. Võimalikult palju kasutatakse õuesõppe meetodeid. Traditsiooniks on kujunenud väljasõidud ning matkad igal sügisel ja kevadel, samuti spordi- ja perepäevad ning kevadine lastelaulupidu. Õppekasvatustöös arvestatakse iga lapse individuaalsust ja eripära.

Lasteaias on kujundatud lapse arengut ja õppimist soodustav kasvukeskkond. On loodud head võimalused laste füüsiliste võimete ja ujumisoskuse arendamiseks ning tervise tugevdamiseks.

Lasteasutus kuulub Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikku, osaletakse tervistedendavates projektides, võetakse osa ülelinnalistest ja Lasnamäe linnaosa üritustest.

2. ÕPPEKASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppekasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ning järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös.

Laps omandab ea- ja võimetekohasel tasemel põhiteadmisi, oskusi ning vilumusi läbi emotsionaalse, kehalise, vaimse ja sotsiaalse arengu.

Laps tuleb toime, vastavalt oma vanusele ja arengutasemele, igapäevaelu toimingute ja eneseteenindamisega.

Laps on aktiivne õppija, omandab mängu-, õpi-, sotsiaalsed- ja enesekohased oskused läbi positiivse õppimise kogemuse ja tunnustamise.

Lapsel kujuneb arusaam tervise ja looduse hoidmise tähtsusest ning eetilise käitumisest.

3. ÕPPEKASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

Tallinna Laagna Lasteaed-Põhikooli lasteaia õppekava on oma tüübilt üldõpetuslik õppekava. Õppetegevustes arvestatakse lapse individuaalset arengupotentsiaali, lapse tervise edendamist ja hoidmist. Õppimine toimub mängu kaudu, soodustades lapse loovuse arengut ja eduelamust. Lasteasutuse ja kodu koostöös on loodud turvaline kasvukeskkond, kus väärtustatakse nii eesti kui ka teiste rahvuste kultuuritraditsioone ning kultuuride omapära.

Üldõpetuse tuumaks on kodulooline vaatlusõpetus ehk kodulugu. Kodulooline temaatika on lähtekohaks kogu lapse mõttetegevuse ja väljenduse arendamisele. Koduloo temaatikat väljendatakse keeleliselt, kinnistatakse lugemispalade käsitlemisel, töötatakse läbi arvutamisel, kujutatakse mitmel viisil käeliselt, kasutatakse laulude ja luuletuste õppimisel ning elustatakse uuesti dramatiseeringutes ning mängudes.

Lasteaias on üldõpetusliku õppekasvatustegevuse aluseks tematerviklikkusel põhinevad nädalateemad. Iga põhiteema algab vaatluse või õppekäiguga. Tegevusliikide järjestamisel arvestatakse teemade sisu ja nõudeid päevakavale. Õppekasvatustegevused toimuvad lõimitud tegevustena. Õppekasvatustegevuse rikastamiseks on kasutusele võetud meediakasvatuse valdkond, mida on võimalik lõimida kõikide õppevaldkondadega.

Rühma õppekasvatustegevuse kavandamisel esitatakse kavandatava perioodi (nädal) eesmärgid, temaatika, õppesisu ja tegevused. Tegevuste valikul arvestatakse vanuseliselt nii üldoskuste kui ka valdkondade õppekasvatustegevuse eesmäärke, eri valdkondade sisu ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide, personali ja lapsevanemate kaasamist.

4. ÕPIKÄSITLUS

Õppimise käsitluse aluseks lasteaias on lapsest lähtuv õpetamine ja kasvatamine, kus õppimise allikana nähakse lapse sisemist aktiivsust, mis väljendub huvi tundmisena ümbritseva maailma vastu. Õppekasvatustöös arvestatakse iga lapse individuaalset eripära, vajadusel koostatakse ja rakendatakse individuaalsed arenduskavad (IAK) ning rakendatakse diferentseeritud õppetegevust.

Õppimise olemus lapsest lähtuva käsitluse puhul:

- Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms. ning nendevahelistes seostes.
- Laps õpib oma keskkonnas aktiivselt tegutsedes matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms. kaudu.
- Lapsed osalevad planeerimisel, arutavad koos õpetajaga, kuidas leida vastuseid neid huvitavatele küsimustele ja probleemidele.
- Tegevused tuginevad laste huvile ja on vaheldusrikkad.
- Laps saab tegutseda mitmekülgses keskkonnas, tal on võimalik teha valikuid ja kinnistada õpitut teadmisi ja oskusi iseseisvalt harjutades nii rühmaruumis kui ka õuealal.

Õppekasvatustsentsis arendatakse lapse suutlikkust rakendada õpitut igapäevaelu toimingutes.

5. ÕPPEKASVATUSTEgevuse KORRALDUS

5.1 Lasteaia õppeaasta

Lasteaia õppeaasta algab 1. septembril ja kestab 31. augustini. Aktiivne õppeperiood on 1. septembrist kuni 31. maini.

Suvekuudel toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on mängulisel õuetegevusel.

5.2 Rühmade päevakavad

Õppekasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ning õpetaja kavandatud õppekasvatustegevused.

Rühmade päevakavasid korrigeeritakse vastavalt rühma laste vanusele ja lasteaia päevakavale. Päevakava koostamisel arvestatakse lasteasutuse lahtioleku aega ning laste vanuserühmi ning individuaalseid vajadusi. Päevakavas võimaldatakse väikelastele (kuni 3.a) vähemalt üks kord päevane uneaeg. 3-7.a lastele on tagatud päevas vähemalt 1 tund puhkeajaga valikuvõimalustega une või mõne muu vaiksuse vahel. Lapsed viibivad iga päev sõltuvalt ilmastikust 1-2 korda õues.

Tabel. Lasteaia päevakava

Kellaeg	Tegevus
7.00 – 8.30	1. Laste saabumine lasteaeda 2. Individuaalne töö lastega <ul style="list-style-type: none"> • õppe- ja loovmängud • vaba tegevus • suhtlemine lastevanematega
8.30 – 9.00	Hommikusöök
9.00 – 12.00	Lõimitud õppetegevused <ul style="list-style-type: none"> • mängud • vaatlused • jalutuskäigud • liikumismängud • vaba tegevus
11.00 – 12.00	Õues viibimine
12.00 – 12.30	Lõunasöök

12.30 – 15.00	Ettevalmistus puhkuseks, puhkeaeg
15.00 – 15.30	Lõimitud õppetegevused <ul style="list-style-type: none"> • individuaalne töö lastega • õppe- ja loovmängud • vaba tegevus
15.30 – 16.00	Õhtuode
16.00 – 19.00	Mängulised tegevused <ul style="list-style-type: none"> • individuaalne töö lastega • vabad mängud toas või õues • õppe- ja loovmängud • laste kojusaatmine ja suhtlemine lapsevanematega

5.3 Õppeaasta temaatika, ürituste ning muusika- ja liikumistegevuste ajaline plaan

Lasteaia õppeaasta üldeesmärgid, aastateema ja nädalateemad valitakse ning kinnitatakse õppenõukogus. Teemaatika toetab lasteaia üldeesmärkide elluviimist ning õppekasvatustegevuse lõimumist, arvestades laste huvisid ja ühiskonnas toimuvat. Õppeaasta eesmärgid ja temaatika on fikseeritud kooli üldtööplaanis. Lähtuvalt üldtööplaanist kavandavad muusika- ja liikumisõpetajad ning rühmaõpetajad õppe- ja kasvatustegevuse perioodi (nädal, kuu vm), kus märgitakse eesmärgid, temaatika, õppesisu ja -tegevused.

Lasteaia ürituste plaani koostamisel lähtutakse lasteaia õppeaasta eesmärkidest, temaatikast, traditsioonilistest üritustest, tervisepäevadest, rahvuslikest tähtpäevadest ning laste huvidest ja pedagoogide ning lapsevanemate ettepanekutest. Lasteaia ürituste kava lisatakse igal õppeaastal kooli üldtööplaani.

Lasteaia muusika- ja liikumistegevuste ajaline plaan koostatakse ja kinnitatakse iga õppeaasta alguses õppenõukogus. Ajaline plaan on paindlik, st vajadusel võimaldab teha muudatusi. Muusika- ja liikumistegevuste ajaline plaan lisatakse igal õppeaastal kooli üldtööplaani.

5.4 Rühma aasta tegevuskava ja struktuur

Rühma õppeaasta tegevuskava:

- rühma aasta tegevuskava on igale rühmale vabatahtlik;
- rühma meeskond koostab iga õppeaasta alguseks kokkulepitud struktuuri alusel;
- kooskõlastatakse õppejuhiga ja määratud tähtajaks;
- tutvustatakse ja arutatakse läbi lapsevanematega sügisel koosolekul;
- asub rühmas paberkandjal kõikidele kättesaadavas kohas.

Rühma aasta tegevuskavas võivad olla alljärgnevad osad: laste nimekiri, rühma lühitutvustus: eripära, personal, kasutatav metoodika, rühma õppeaasta eesmärgid, töökavad: päevakava, õppe- ja kasvatustegevuste kava, nädalate temaatika, rühma üritused ja õppekäigud, erivajadustega laste arengu toetamine, kasvukeskkonna kujundamine, koostöö lastevanematega, lasteaia üritused.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab õpetajal teha vajadusel muudatusi. Õpetajad võivad muuta planeeritud teemasid, tegevusi, üritusi jne vastavalt vajadusele. Muudatused kajastatakse õppekasvatustegevuse päevikus ja tegevuskava kokkuvõttes.

5.5 Rühma õppekasvatustegevuse kavandamine

Rühma õppekasvatustegevuse kavandamisel planeerivad õpetajad nädalakavad, vastavalt teemade käsitlemisele igakuiselt. Nädalakavad kooskõlastatakse õppejuhiga vastavalt kokkulepitud ajakavale.

- Rühma õppekasvatustegevuse planeerimisel koostatakse nädalakava, mis sisaldab: eesmärke, temaatikat, õppesisu, lõimitud tegevusliike. Tegevuste valikul arvestatakse nii üldoskuste, TEACCH programmi (terviklik oskustesüsteem autismiga lastele), arengu- kui ka õppetegevuste valdkondade õppekasvatustegevuse eesmärke, eri valdkondade sisu ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist.
- Õppekasvatustegevuse eesmärgid lähtuvad lapse individuaalsetest eesmärkidest, eelmise nädala õpitulemustest ning valdkondade arengu eeldatavatest tulemustest.
- Õppekasvatustegevuse plaanid on paindlikud, kus arvestatakse laste eripära ja individuaalsust.
- Õppekasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppekasvatustegevused.

Rühma nädala tegevuskavad on välja pandud rühmade infostendile.

5.6 Õppekasvatustegevuse päeviku täitmine

Õppekasvatustegevuse päevikut peetakse eLasteaed.eu keskkonnas. Päevik on ametlik dokument, mille täitmine on kohustuslik. Päevikut täidetakse igapäevaselt. Päeviku täitmist kontrollib õppejuht üks kord kuus.

Päevik sisaldab rühma õppekasvatustegevuse eesmärke ning põhimõtteid ning läbi viidud õppekasvatustegevuste analüüsi nädalate kaupa järgnevalt:

- **Nädalateema**
- **Läbiviidud õppetegevuste** kohta teevad õpetajad sissekanded tööpäeva lõpus. Õppekasvatustegevuse sissekanne algab tegevuse liigiga, seejärel lühike tegevuse sisu õppe-, laulu-, liikumise- jms mängud nimetusega jne. Sissekanded on kooskõlas nädalakavas planeerituga.
- **Muud tegevused** (organiseeritud huvitavad lisategevused, mis on toetanud nädala eesmärkide rakendumist).
- **Koostöö lapsevanematega ja individuaalne töö lastega.**
- **Nädala analüüs** (täidetakse nädala lõpus koostöös kogu rühma personaliga). Nädala eesmärkide analüüs on lühike ja konkreetne. Kajastuvad kavandatud õppetegevustes esile tulnud muudatused.

5.7 Õppekäikude korraldamise alused

Õppekäike, ekskursioone ja matku korraldatakse vastavalt Tallinna Laagna Lasteaed-Põhikooli õppekäikude läbiviimise korrale.

Õppekäik on õppekasvatustööd toetav tegevus, mis on kooskõlas lasteaia ja rühma eesmärkidega. Need planeeritakse õppeaasta alguses ja fikseeritakse rühma aasta tegevuskava temaatilises aastaplaanis. Vajadusel võib planeeritud õppekäike muuta. Õppekäigu valmistavad ette õpetajad, kaasates lapsevanemaid ning arvestades laste vanust, rühma eripära jms.

Õppekäik toimub õppetöö ajal soovituslikult ajavahemikus 9.00 – 12.00 (13.00), õppekäigu ajaline kestvus sõltub laste vanusest ja sihtkohast. Õpetajad informeerivad lapsevanemaid õppekäigule minekust, vajadusel palutakse lastevanemate abi.

6. ÕPPEKASVATUSTEgevuse SISU

6.1 Üldoskused

Õppekasvatustegevuste sisu toetub laste üldoskuste ja valdkondade oskustele. Üldoskused on lapse arengut iseloomustavad suutlikkused. Lapse areng võib individuaalselt suuresti varieeruda.

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- 1) mänguuskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) enesekohased oskused.

Mänguuskused

Mäng on eelkooliealiste laste põhitegevus, mille käigus areneb lapse isiksus tervikuna, kaasa arvatud emotsionaalne, sotsiaalne, füüsiline ja intellektuaalne areng. Mänguline tegevus on lastele huvitav ja vastab kõige paremini lapse vajadustele. Mäng on laste iseseisev, vaba ja spontaanne tegevus tegutsemisrõõmu enda pärast. Lapsed mängivad sellepärast, et mäng pakub huvi, pinget ja põnevust. Mängija jaoks ei ole tähtis midagi luua, vaid olulisim on osalemine mängus, võimalus ette kujutada mitmesuguseid sündmusi ning läbi mängida erinevaid rolle ja olukordi.

Mängides areneb lapse mõtlemine, loomingulised võimed, kujutlused, arusaamad. Mängimine aitab lastel omandada keelt ja arendada sotsiaalseid oskuseid, sealhulgas oskust teha koostööd teiste inimestega. Mäng on lapse kõige loomulikum ja eakohasem õppimise viis. Mängus kujuneb lapsel valmidus õppida ja iga mängukogemus on ühtlasi õpikogemus.

Mängides koos teiste lastega, õpib laps arvestama mängukaaslaste soove ja huve ning kooskõlastama oma mänguideid teiste lastega. Samuti õpib laps kasutama mängureegleid ja teisi aitama. Mängides arenevad ka lapse kehalised võimed.

Mänguuskus on kõigi üldoskuste ning valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus. Mängus väljenduvad lapsel tekkinud seosed omandatud teadmiste ja reaalse tegevuste vahel.

Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Erinevaid tunnetusprotsesse (taju, tähelepanu, mälu, arutlemine) on sageli raske eristada, sest nad toimivad koos.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust olla huvitatud ümbritsevast, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel. Lapsed õpivad erinevates tegevustes: läbi mängu, suhtlemise, matkimise, loomise, vaatlemise, uurimise, mõtestamise, katsetamise, harjutamise jms.

Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks väärtusi ja lähtuda eetilistest tõekspidamistest. Peamine osa laste sotsiaalsest arengust toimub suheldes oluliste täiskasvanute ja eakaaslastega. Lasteaed on kodu kõrval teine väga oluline koht lapse sotsiaalse arengu kujundajana. Lasteaia psühhosotsiaalne keskkond, mida õpetajad loovad, moodustab raamistiku sellele, kuidas lapsed hakkavad käituma üksteise suhtes ning kuidas areneb lapse arusaamine sellest, mis on lubatud ja mis mitte.

Enesekohased oskused

Enesekohased oskused lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist (lapse mina-pildi tekkimine, enesehinnang, eneseanalüüsi oskus). Enesekohaseid oskuseid omandatakse järk-järgult, seetõttu on see lapsele ning teda suunavale täiskasvanule aeganõudev, kuid samas järjepidev õpetamise, õppimise ja harjutamise protsess. Oluline on sisendada lapsele järjekindlalt usku oma võimetesse ja ülesannetega toimetulekusse, toetada tema eneseteadvuse arengut, tunnustada saavutatut.

Eneseteenindamine eelkoolieas seostub elementaarsete hügieeni-, riietumis-, söömis- ja korraharjumuste kujundamise ning kinnistamisega nii kodus kui lasteaias. Oluline on kujundada ühiseid nõudmisi lasteaias ja kodu vahel.

Lasteaia päevakava erinevate momentide juurde kuulub ka eneseteenindamise ja tervislike igapäevatoimingute praktiline harjutamine ning lapsele vajalike iseendaga toimetuleku kogemuste kinnistamine. Tähtis on kujundada lastes positiivne suhtumine söömis- ja lõunauinakusse, riietumisse, hügieeni, mänguasjade koristamisse ja korraharjumustesse.

6.2 Vald kond MINA JA KESKKOND

Erinevate valdkondade käsitlemise kaudu aidatakse lapsel tundma õppida ja mõistma teda ümbritseva maailma ja tema enda erinevaid arengutahke. Samuti toetatakse vajalike alushariduse teadmiste ja – oskuste ning väärtushinnangute kujunemist, mis aitavad lapsel edaspidi õppimist jätkata ning oma igapäevaste toimingutega hakkama saada.

Väikese lapse arengus on olulisel kohal kasvukeskkond ja teda ümbritsevad inimesed, mis mõjutavad tema väärtushinnangute kujunemist, suhteid teiste inimestega ja lapse õppimiskogemusi. Vald kond Mina ja keskkond annab õppeprotsessile temaatilise sisu, mis võimaldab teemade, valdkondade ja eri tegevuste ulatuslikku lõimumist rühmade tasandil lähtuvalt lapsest.

Vald kond Mina ja keskkond sisu:

- **Sotsiaalne keskkond**

- 1) Mina ja perekond (mina ise, perekond, sugulased, kodu ja lasteaed, kool)
- 2) Kodu ja kodumaa (kodu, kodulinn, kodukoht, kodumaa)

3) Mina ja kultuur (eesti rahva kombed, teised rahvad Eestis ja mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja tunnustatud käitumisreeglid, sallivus ja demokraatia).

4) Mina ja tervis

Terviseõpetus ja –kasvatus on eesmärgistatud järjepidev protsess. Tervisesõbralike harjumuste kujunemist toetatakse sihipäraselt lasteaia igapäevatoimingutes ning tihedas koostöös lapsevanematega.

Terviseõpetus ja –kasvatus lähtub kolmest põhiprintsiibist:

- Lapse arengule ja tervisele soodsate tingimuste loomine - eakohane päevakava, küllaldane liikumine värskes õhus ja tervislik toit;
- Tervishoiu ja tervislike käitumisharjumuste kujundamine, tervise hoidmise vajalikkuse ja võimaluste mõistmine;
- Terviseedenduse alase koostöö arendamine laste, tervisemeeskonna, lasteaia personali ja lastevanemate vahel.

Tervisetemaatika on integreeritud igapäevases õppekasvatustsentsis ning on käsitletud erinevate teemanädalate raames. Käsitletavat tervisetemaade valdkonnad on: tervis ja tervise väärtustamine; tervislik toitumine; aktiivne liikumine; inimkeha tundmine (sh meeleelundite tundmine ja tervis); emotsioonid (sh toimetulek negatiivsete emotsioonidega); sallivus ja demokraatia; sotsiaalne ja vaimne tervis (sh uni ja puhkus); hügieen ja bakterite maailm, hammaste tervis; turvalisus ja ohutus (ruumides, õuealal, tänaval, looduses); tervisesõbralik/ohutu käitumine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine; esmaabi algõpetus.

• Looduskeskkond

- 1) Mina ja loodus (kodukoha loodus, elus- ja eluta loodus jne).
- 2) Mina ja elukeskkond (muutused looduses, meie igapäevane ilmastik, aastaajad).
- 3) Loodushoid (inimese mõju loodusele, heaperemehelik käitumine).

• Tehiskeskond

- 1) Tehnika ja transport (erinevad ehitised, kodutehnika, virtuaalkeskond).
- 2) Liiklus ja turvalisus (transpordivahendid, sh jalgrattad jms, ohutu liiklemine, turvavarustus jms) Liiklusõpetus– ja kasvatus on eesmärgistatud, integreeritud ja süsteemne protsess, mille käigus laps omandab vajalikud algetadmised, oskused ja harjumused ohutuks liiklemiseks jalakäijana. Tutvub erinevate sõidu- ja transpordivahenditega ning nende liikumise omapäraga. Koolieelses eas toimub lapse ohutu käitumise põhitõdede omandamine täiskasvanu eeskujul. Liiklusõpetuses käsitletavat teemat on: sõidutee ületamine, ülekäigurada, valgusfoor, liiklusemärgid ja nende tähendused; liikluseeskiri; liiklusvahendite liigid ja nende omapära; turvavarustuse kasutamise vajalikkus (helkur, kiiver, turvatool jms) jalgrattaga liiklemine; lasterühmaga liiklemine tänaval ja ühissõidukis; liiklemine erinevates ilmastikuoludes.
- 3) Mina ja töö (erinevad ametid, tööriistad ja vahendid).
- 4) Säästlik tarbimine (jäätmehoid, tarbimine, säästev vahendite/materjalide kasutamine jms).

6.3 Valdkond KEEL JA KÕNE

Lapse kõnet ja sõnavara arendatakse kõikides tegevustes (olmetoimingutes, õppekäikudel, vestlustes, vaatlustel, mängudes, kunsti-, liikumise-, muusika- jt tegevustes). Igas tegevuses on kõnearenduslik osa.

Laps omandab kõnet eelkõige täiskasvanut matkides, seega õpetaja kõne peab vastama kirjakeele normidele.

Valdkonna Keel ja kõne sisu:

- Keelekasutus: hääldamine, sõnavara grammatika.
- Suhtlemine, jutustamine ja kuulamine.
- Lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

6.4 Valdkond MATEMAATIKA

Laps vaatab ja uurib esemeid, nähtuseid ning tunnetab maailma erinevate meeltega. Laps õpib esemeid, nähtuseid kirjeldama: alguses täiskasvanu abiga, hiljem iseseisvalt. Lapse kasvades areneb tema sõnavara, eneseväljendusoskus ning ta kirjeldab esemeid järjest detailsemalt. Matemaatikast arusaamine tugineb käelistele, sõnalistele ja mõttelistele tegevustele, mille abil laps hakkab ruumis ja ajas orienteerumisel kasutama erinevaid oskussõnu.

Matemaatika õppesisu koosneb järgmistest põhitegevusest: loendamine, järjestamine, rühmitamine, hulga moodustamine, mõõtmine, terviku ja osa võrdlemine ning modelleerimine.

Valdkonna Matemaatika sisu:

- Hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine.
- Järjestamine (erinevad tunnused).
- Rühmitamine (ühised tunnused).
- Suurused ja mõõtmine: pikkus-, massi-, raha- ja ajaühikud.
- Geomeetrilised kujundid (ruumilised, tasapinnalised).
- Matemaatiliste jutukeste koostamine.
- Numbrid 1-12, liitmine ja lahutamine.

6.5 Valdkond KUNST

Kunstitegevused (joonistamine, maalimine, voolimine, meisterdamine, kleepimistöö) stimuleerivad lapse loovust ja üldist aktiivsust. Loovus annab lapsele võimaluse innovatsiooniks, interpreteeringuteks, uurimusteks ning analüüsiks. Kunstitegevused arendavad lapse kehataju ja ruumilist mõtlemist, vaatlusoskust ning vormi- ja värvitaju. Laps õpib tundma ja kasutama erinevaid materjale ning töövahendeid, areneb valikute tegemise oskus.

Valdkonna Kunst sisu:

- Kujutamine ja väljendamine, mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul.
- Kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine.
- Tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine.
- Kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteosest, kunstist.

6.6 Valdkond MUUSIKA

Muusikalis-emotsionaalsete elamuste kaudu arendatakse eelkoolieas lapsel loomingulist aktiivsust, kujundatakse väärtushinnanguid ja sotsiokultuurilisi pädevusi. Muusikaõpetuse üheks olulisemaks ülesandeks on luua positiivne hoiak muusikaliste tegevuste suhtes ja kindlustada lapse individuaalsete võimete arengut.

Rahvakalendri tähtpäevade tähistamine ja lastepeod pakuvad lapsele rõõmu, elamusi ning aitavad süvendada rahvustunnet. Lastepidudel osalemine annab lapsele esinemisjulgust ja positiivse emotsionaalse kogemuse.

Valdkonna Muusika sisu:

- Laulmine
- Muusika kuulamine
- Muusikalis-rütmiline liikumine
- Pillimäng

6.7 Valdkond LIIKUMINE

Liikumine on lapse igapäevaste mängude ja tegevuste loomulik osa. Läbi liikumise tunnetab laps oma keha, arenevad liigutusoskused ja -võimed. Aktiivne liikumine värskes õhus tugevdab lapse tervist.

Valdkonna Liikumine sisu:

- Kehalise kasvatusel alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen
- Põhiliikumised
- Liikumismängud
- Erinevad spordialad
- Tants ja rütmika

6.8 Valdkond VÄÄRTUSKASVATUS

Väärtus – uskumus, mis on tähtis ja mis ei ole tähtis

Väärtushinnangud – üldised tõekspidamised, mis juhivad tegevusi ja otsustusi erinevates situatsioonides.

Väärtused on aluseks eesmärkide püstitamisel ning valikute tegemisel. Väärtusi võib käsitleda kui ideaali, mille poole püüelda. Kuigi igal inimesel on oma individuaalsed väärtused, mõjutavad organisatsiooni väärtused selle liikmete tegutsemist ja käitumist kõikidel tasanditel (õpetaja- laps- lapsevanem)

Valdkonna Väärtuskasvatuse sisu:

- **Võimalusterohkus:**

- 1) Igaühelt tema võimetekohaselt - igaühele tema vajaduste järgi.
  - 2) Erinevad võimalused igakülgseks arenguks (täiendkoolitused, huvitav ja arendav ning mitmekesine õppe- kasvatus töö, huviringid, konkursid, näitused, lapsevanemate kaasamine tegevustesse, nõustamine).
  - 3) Professionaalsus, erinevad õppemeetodid, arengut pakkuv keskkond (kvaliteet).
  - 4) Õppekava rikastavad üritused (teater, traditsioonilised üritused, väljasõidud, tähtpäevad, projektid).
  - 5) Loovuse ja loomingu toetamine.
  - 6) Iseseisvuse ja toimetuleku toetamine.
    - **Avatus:**
- 1) Valmisolek koostööks huvigruppidega.
  - 2) Tagasisidestatud koostöö kodu – kool - ühiskond (rahuloluküsitlused).
  - 3) Koostöö ametiliitudega, LOV-ga.
  - 4) Avatus uutele ideedele, erinevatele võimalustele, muutustele.

5) Koostöö ülikoolidega (praktika, külastused, uurimistööd).

- **Hoolivus:**

- 1) Üksteisest hoolimine ja lugupidamine.
- 2) Empaatilisus, erisuste arvestamine suhtlemisel, abistamisel.
- 3) Lapsest lähtuv õppekasvatustöö planeerimine, IAK, iga lapse individuaalsuse arvestamine.
- 4) Perekultuuri toetamine.

- **Usaldusväärsus:**

- 1) Usalduspõhine juhtimine (õpetajat usaldatakse tema töös).
- 2) Usaldusel põhinev koostöö (õpetaja-laps-lapsevanem).
- 3) Lubadustest kinnipidamine.
- 4) Konfidentsiaalsus (lapsevanem usaldab õpetajat).
- 5) Lojaalsus (hea maine kujundamine, organisatsiooni tegevuste adekvaatne ja lojaalne peegeldamine ühiskonnas).
- 6) Eetilistest normidest kinnipidamine.
- 7) Ausus ja vastutus, professionaalsus.
- 8) Üksteist toetav meeskonnatöö.

Väärtuste kujundamise põhiprintsiibid:

- Eeskuju. Oluline on väärtuste õpetamise juures lapsevanema ja õpetaja enda eeskuju.
- Emotsionaalne side. Mida parem side on lapse ja täiskasvanu vahel, seda rohkem aktsepteerib laps tema poolt õpetatud väärtusi.
- Kordamine. Kui iga päev pidada kinni viisaka käitumise reeglitest, siis muutub see lapsele harjumuseks.
- Tähtis on viisaka käitumise väärtustamist alustada varajases eas, sest lapsepõlves omandatud käitumine ja kombad muutuvad püsiväärtusteks, mis saadavad inimest kogu elu.
- Viisaka käitumise oskused on vajalikud suhtlemisel perekonnaga, sõpradega, tuttavatega, käitumisel ühiskondlikes asutustes ning uutes ja harjumatuses situatsioonides.

Viisaka käitumise aluseks on kolm põhimõtet:

- Lugupidamine on austav, mõistev ja hooliv suhtumine ning teiste inimeste tunnustamine sellistena nagu nad on – nende kultuuri, harjumuste, tugevuste ja nõrkustega.
- Taktitunne väljendub peenetundelisuses ja tähendab teistega ja teiste soovidega arvestamist. See tähendab oskust öelda ja teha seda, mis antud olukorras on sobiv.
- Ausus tähendab olla siiras, avatud, usaldusväärne ja rääkida tõde. Mitte liialdada mulje avaldamiseks. See on tõe tunnustamine isegi siis, kui see võib kellelegi pettumust valmistada.

Viisakus on meeldiv käitumisviis mis ilmneb:

- heatahtlikus suhtlemises;
- kaasinimeste ja enda respektseerimises;
- väikestes tähelepanuavaldustes;
- abivalmiduses.

6.9 Valdkond ÕUESÕPE

Õuesõpe on õppimine kõigi meeltega ehedas õppimist toetavas keskkonnas isetegemise, vahetu kogemise ja kogetu teistele vahendamise (olemasolevate teadmiste-oskuste praktikasse rakendamise) uute oskuste, kogemuste ja teadmiste hankimise eesmärgil).

Õuesõppe tegevused sõltuvad lapse vaimse, füüsilise, emotsionaalse ja sotsiaalse arengu tasemest, ilmastikuoludest, õpiõue võimalustest ja tingimustest, õppekava seatud eesmärkidest.

Õuesõppe eesmärgid: värske õhk ergutab ajutegevust, suurendab mälu mahtu ja stimuleerib mäluprotsesse (tihedalt seotud kõne arenguga, saab lõimida kõikide õppe- ja kasvatusvaldkondadega, võimaldab kasutada ja arendada kõiki meeli.

Eelkoolieas on eriti oluline arendada ja aktiveerida kõiki meeli. Meelte arengust sõltub ümbritseva tajumine ja tunnetamine. Arenenud meeled – nägemine, kuulmine, kompimine, haistmine, maitsmine - on õppimisprotsessi edukuse olulisimad tegurid. Õuesõppe võimaldab arendada kõiki meeli.

Tegevusi ja mängu õues

- Otsimisülesanded
- Vaatlusülesanded
- Mõistatuste alusel vastuste otsimine loodusest
- Vanasõnad, rahvatarkused, ilmaennustused – nende seos loodusega
- Joonistamine, asfaldijoonistused
- Piknik (lõkkematerjali hankimine, lõkke ehitamine, süütamine, küpsetamine/keetmine lõkkel, lõkke kustutamine, lõkkeplatsi korrastamine)
- Ümbruse koristamine
- Linnuvaatlus, laulu kuulamine
- Kevadlilled otsimine, korjamine, pärja tegemine
- Aardemäng (peidetud esemete/maiustuste otsimine märksõnade järgi)
- Objektide loendamine, võrdlemine, rühmitamine, üldistamine (suurus, kuju, värvus jne)
- Varju vaatlemine
- Mänge maastikul loodusobjektide kasutamisega
- Takistusriba läbimine erinevate ülesannetega
- Jalgrattasõit
- Liikumis- ja laulumängud, muusika kuulamine, folkloorsed lastemängud
- Seemnete külvamine
- Pajupilli kuulamine, tuulevurri katsetamine
- Mahla laskmine, maitsmine (kui on kellegi kodus võimalik)
- Puude ja põõsaste nuusutamine
- Pilvede vaatlus, kuju muutumine
- Meisterdamine
- Liiklusõpetus

6.10 Valdkond MEEDIAKASVATUS

Meedia hulka loetakse sidevahendid ja nende sisu ehk teisisõnu pilt, uudised, reklaam, raamatud, raadio, televisioon, arvuti, mobiiltelefon, tekstisõnumid, internet jms.

Meediakasvatuse eesmärgiks on mõjutada laste meediakasutust ja harjutada meediaoskusi. Pikas perspektiivis on meediakasvatuse eesmärgiks aga meediapädevuse kujundamine.

Laps on meediakasvatuse seisukohast indiviid, kes elab ja tegutseb meediaga ümbritsetud keskkonnas, tutvub sellega ning uurib selle nähtusi.

Meediakasvataja (nii õpetaja kui ka lapsevanem) tutvustab lapsele meedianähtuseid, planeerib ja viib ellu meediakasvatust ning on teadlik meedia kasutamise ohtudest ja võimalustest.

Meediakasvatus ülesanne lasteaia kontekstis on arendada lapsele ea- ja võimetekohaseid meedia mõistmise ja/või kasutamise esmaseid oskuseid, suunata märkama ümbritsevat meediat ja selle üle arutlema, oskust meediat ohutult nautida ja seda ise luua.

Eelkooliealiste laste meediakasvatus hõlmab:

- Tutvumine meediavahendite (televisior, arvuti, ajaleht jne.) ja nende sisuga (telesaade, reklaam, uudis jms.)
- Vestlused ja arutelud meedia sisust;
- Enese väljendamine meediavahendite abil.

Meediakasvatuse tegevustes arenevad lapse emotsioonide kontrollimise-, sotsiaalsed-, eneseväljendus- ja koos tegutsemise oskused.

Meediakasvatuses on olulisel kohal väärtuskasvatus, kus saab lastega arutleda väärtuste üle, õige ja vale, hea ja kurja, tõe ja vale, õigluse, võrdsuse, erinevate tunnete, hoiakute ja vastutuse üle.

Meediakasvatusega seotud tegevusi:

- Arutlemine koos lastega meediast nähtu ja selle põhjustatud hirmude, rõõmude ja muude tunnete üle.
- Ekraanilt, ajalehtedest, ajakirjadest ja piltidelt peegelduvate erinevate emotsioonide tutvustamine ja nimetamine ning arutlemine, mis tundeid meediasõnumid lastes tekitavad.
- Koos piltide vaatamine, muusika, helide ja kõne kuulamine, ning selle üle arutlemine, milliseid tundeid need tekitavad. Teame me ju täiskasvanutena hästi, kuidas õudusfilmi võib hirmsaks muuta mitte niivõrd selle sisu, kui taustamuusika.
- Kuulamine ja arutlemine lastega, kuidas erinev helitaust filmilõigu taga tekitab erinevaid emotsioone ja mõjutab seda, kuidas me filmi hindame (kas rõõmsaks või kurvaks).
- Arutlemine koos lastega meedia kasutamise rõõmude ja murede üle.
- Meediast nähtud emotsioonide matkimine ja proovimine neid siis ära arvata ning neile nimetused anda.
- Koos lastega arutlemine erinevatel meediat ja selle sisu puudutatavatel teemadel.
- Huvi tundmine laste ideede, mõtete ja meediakogemuste vastu, nende valikuite austamine ja huvitumine meedia kasutamisest, kasutamise oskustest ning meedia põhjustatud hirmudest.
- Lapste kaasamine tegevuste kavandamisse (nt laste huvidest, ideedest ja tähelepanekutest lähtuvad teemakäsitlused jms).
- Ühiselt valmistamine ja avaldamine meediaesitlusi (raadiosaade, näitemäng, telesaade jms), -näitusi jms.

- Arutlemine lastega, kas meedias nähtu on tõsi või vale ja mille alusel seda järeldada;
- Arutlemine lastega, kes on nähtus/kuuldus hea ja kes paha ning kas tehtud otsused olid õiged või valed;
- Arutlemine lastega artikli aluseks olevate väärtuste üle (kellest kirjutati hästi, kellest halvasti jms);
- Arutlemine lastega, kes artikli kirjutas (loodusemees, lapsevanem vms) ja mõelge koos, kas kellegi teise kirjutatuna oleks artikkel teistsugune;
- Arutlemine lastega, kas meediategelase kõne oli viisakas ja sõbralik või kole ja teisi alandav.
- Otsimine koos lastega raamatust või ajakirjadest mingisuguse tunnuse poolest sarnaseid loomi, linde, taimi vms. Laste oma valikute põhjendamine (nt kõikidel on rohelist värvi, kõik on siledad jms).
- Õpetamine lastele järjehoidjate kasutamist (kleepservaga järjehoidjad), et raamatust väljaotsitud pildid hiljem kiiresti üles leida. Sellised ülesanded sobivad hästi õppetegevustesse, aga ka individuaalseks või paaristööks lastele, kes endale vabategevuste ajal tegevust ei leia. Tegutsemine raamatu ja järjehoidjatega arendab muuhulgas oskust raamatust vajalikku infot leida, õpetab aru saama sisukorrast ja leheküljenumbrite vajadusest, tekitab raamatute vastu huvi, arendab peenmotoorikat jms.
- Internetist info või piltide leidmine küsimusi tekitanud valdkonna kohta, sobilikke märksõnade ette ütlemine ja internetis otsingute sooritamise ette näitamine.
- Etteantud temaga piltide leidmine ajakirjadest ja ajalehtedest (kõik toidukaubad, riided jms) ning pärast oma valikute selgitamine.

Meediakasvatus toetab ja rikastab õppe- ja kasvatustegevuste valdkondi ning meediakasvatust on võimalik lõimida kõikide õppevaldkondadega.

7. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppekasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanematega. Õpetajad tutvustavad sügisesel lastevanemate koosolekul lapsevanematele lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.

Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused, arengu- või õppetegevuste valdkondade eeldatavad tulemused vanuselisel. Rühmaõpetajad (koostöös liikumis- ja muusikaõpetajaga) täidavad 1x õppeaastas (aprillis, mitmendat aastat aiarühas olevate laste puhul) ja 2x õppeaastas (septembris ja aprillis, uute- ja erivajadustega laste puhul):

- Üldrühmades lapse arengu hindamise kaardi (Lisa 1);
- Erirühmades lapse arengu hindamise kaardi (Lisa 2);
- Pervasiivsete laste rühmas pervasiivsete laste individuaalse arengu jälgimise kaardi (Lisa 3).

Kokkuvõtte lapse arengu analüüsist ja tugitegevustest fikseeritakse üldrühmades lapse individuaalsuse kaardile (Lisa 4), erirühmades IAK-dele (Lisa 6 või Lisa 7). Lapsevanema soovil teeb rühmaõpetaja lapse arengu hindamise kaardist kirjaliku kokkuvõtte. Arengu hindamise kaarti Lasteaed-Põhikoolist ei väljastata. Lapse arengu hindamise kaart ja lapse individuaalsuse kaart asub lapse arengumapis.

Lapse arengu hindamine on osa õppekasvatustsütsessist. Õpetajad viivad lapse arengu hindamiseks vaatlusi läbi vastavalt plaanile, selleks analüüsitakse lapse joonistusi jt loovtöid, kasutatakse "Lapse

arengu mängu“, „Numbrimaja“ ning jälgitakse teda nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades arenemist, lapse toimetulekut, mida laps juba oskab, positiivseid hoiakuid ja huve.

Lapse arengu hindamise ja arenguvestluse tulemus dokumenteeritakse „Isikuandmete kaitse seaduses sätestatud tingimustel“. Andmeid (analüüsid, kirjeldused) lapse arengu kohta hoitakse arengumapis, mis asub kõrvalistele isikutele kättesaamatus kohas. Lapse lasteaiast lahkumisel või kooli minekul antakse lapsevanemale kätte lapse loominguliste tööde ja tegevuste kirjeldustega arengumapp. Muud lapse arengut puudutavad vaatlused, tähelepanekud ja märkused hävitatakse kooli paberipurustajas.

7.1 Lapse arengumapi koostamise põhimõtted ja struktuur

Lapse arengu jälgimiseks koostatakse igale lapsele arengumapp. Arengumapp on informatsiooni kogumiseks lapse arengu kohta lasteasutuses, on individuaalne ja lapsega seotud ülestähenduste kogum:

- aitab märgata lapse eripärasid, tugevusi ja arendamist vajavaid valdkondi;
- on lapsele huvitav tutvuda ja analüüsida enda arengut;
- laps saab ise osaleda oma tööde valikul arengumappi;
- on planeerimise ja hindamise vahend lasteaias;
- arengumapp on individuaalse arenguvestluse aluseks lapsevanemaga;
- lapsevanemale jääb mälestus lapse kasvamisest lasteasutuses;

Arengumapi koostamisel on oluline järjepidevus. Õpetajad planeerivad rühma tegevuskavas õppeaasta jooksul arengumapi koostamise ajalise kava. Lapse isiklik arengumapp algab tiitellehega (asutuse, rühma ja lapse nimega ning alustamise kuupäevaga). Edaspidi liigitatakse vanuselisel õppeaasta raames.

Mappi on soovituslik lisada:

1. Valikuliselt lapse joonistused, klepetööd jmt. Valida võib koos lapsega. Tahaküljele kirjutada kuupäev ja muu, mida laps räägib oma töö kohta või mida õpetaja on täheldanud.
2. Teemaatilised töölehed: „Mina“; „Minu pere“, „Mina ja sõbrad“; „Mina mängin“, „Minu kodu“; „Minu tunded“, „Mina oskan“, „Mina suurena“ (5-7a). Töölehtede täitmine jaotatakse õppeaastale lähtuvalt nädala teematikatest.
3. Minu keha, minu käejälg, minu jalajälg, minu sõrmejäljed jms.
4. Laste erinevaid küsitlusi, intervjuusid jms.
5. Valikut laste huvitavatest ütlemistest, arvamustest ja sõnalisest loomingust.

Õpetaja poolt koostatud arengumappi lisatakse:

1. Lapse arengu analüüsimise vanuselised vaatluslehed (lapse arengu hindamise kriteeriumid üld- ja valdkonnaoskustes sh liikumine ja muusika).
2. Tähelepanekud ja kirjeldused lapse käitumisest.

7.2 Lapse arenguvestluste läbiviimise põhimõtted ja korraldus

Vähemalt üks kord õppeaastas (kevad) üldrühmades, erirühmades vähemalt kaks kord õppeaastas (sügisel ja kevadel) viivad õpetajad läbi lapse arengu toetamiseks lapsevanemaga arenguvestluse, kaasates vajadusel tugispetsialiste. Arenguvestlus on usalduslik õpetajate ja lastevanemate vaheline

vestlus lapse arengut puudutavates küsimustes. Arenguvestluse käigus selgitatakse lapsevanemate ja õpetajate ootused, jagatakse teavet lapse kohanemisest, arutletakse lapse arengu ja õppimise tulemusi ning otsitakse koostöövõimalusi lasteaia ja kodu vahel lapse arendamiseks.

Arenguvestlus protokollitakse ja lisatakse kõikide osapoolte allkirjad. Peale kõikide laste arenguvestlusi koostab õpetaja arenguvestluste kokkuvõtte õppeaasta sisehindamistabelisse, mis asub siseveebis.

Arenguvestluste ettevalmistamisel ja läbiviimisel tuginetakse „Laste/õpilaste arenguvestluste läbiviimise korrale“.

8. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED**8.1 ÜLDOSKUSED****MÄNGUOSKUSED**

2 aastane	3 aastane	4 aastane	5 aastane	6 aastane	7 aastane
<p>1) mängib või tegutseb eakaaslasega kõrvuti;</p> <p>2) mängib matkimismänge (nuku söötmine taldrikust jm);</p> <p>3) laob klotse üksteise peale täiskasvanu abiga.</p>	<p>1) mängib sageli 2-3 lapsega;</p> <p>2) mängib omal algatusel iseseisvalt kuni 15 min;</p> <p>3) kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi lihtsas rollimängus.</p>	<p>1) mängib sageli koos 2-3 lapsega, suheldes kuni 15 minutit;</p> <p>2) mängides jagab mänguasju ja kooskõlastab mängutegevusi.</p>	<p>1) liitub kaaslastega arvestavalt käimasoleva mänguga;</p> <p>2) Järgib mängureegleid;</p> <p>3) eendab/võtab mängudes erinevaid rolle;</p> <p>4) mngib fantaasiamänge;</p> <p>5) organiseerib mängu, määrab reeglid ja kaasab teisi.</p>	<p>1) osaleb ühismängudes, mis nõuavad otsustamist;</p> <p>2) tuleb toime erinevate rollide täitmisega;</p> <p>Matkib Mängus täiskasvanute rolle;</p> <p>3) tuleb toime mängureeglite selgitamisega;</p> <p>4) osaleb äraarvamismängudes.</p>	<p>1) tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;</p> <p>2) rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;</p> <p>3) algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu;</p> <p>4) täidab mängudes erinevaid rolle;</p> <p>5) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;</p> <p>6) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;</p> <p>7) tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusemängus;</p> <p>8) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.</p>

Tunnetus- ja õpioskused	2 aastane 1) suudab lühiajaliselt tegutseda ilma täiskasvanu osaluseta; 2) suudab lühiajaliselt kuulata eakohaseid jutukesi; 3) osutab nimetatud esemele.	3 aastane 1) plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; 2) tegutseb ka omaette, täiskasvanu osaluseta; 3) tunneb end ära peegli ees; 4) suudab teha valikuid.	4 aastane 1) suudab osaleda rühma ühistööde teostamises; 2) järgib lihtsaid reegleid; 3) plaanib minakeskse kõne abil tegevust ja lahendab probleeme; 4) saab aru mõistatustest ja lihtsamates piltlikest võrdlustest.	5 aastane 1) osaleb ühistegevustes rõõmuga; 2) keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümme minutit; 3) püüab korrigeerida oma käitumist või tegevust vastavalt täiskasvanu juhistele.	6 aastane 1) suudab vestluses oma järjekorda oodata; 2) suudab tegevusele keskenduda vähemalt 20- 30 minutit; 3) kasutab tegevusi planeerides sisekõnet; 4) järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada.	7 aastane 1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna 2) mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi; 3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi; 4) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni; 5) tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi; 6) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada; 7) rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel; 8) kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.
--------------------------------	---	---	---	--	---	---

Sotsiaalsed- ja enesekohased oskused	2 aastane 1)joob tassist; 2) aitab täiskasvanul mänguasju ära panna; 3) üritab iseseisvalt süüa; 4) võtab seljast lihtsamaid kinnituseta riideid; 5) leiab rühmas oma käterätiku ja poti; 6) jälgib teisi lapsi ja tunneb huvi nende vastu; 7) teab oma nime; 8) väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad ruttu.	3 aastane 1) paneb (vajadusel abiga) selga ja võtab seljast jope, kampsuni, sokid jm. vajab abi nõõpide, paelte, lukkude puhul; 2) paneb oma asjad kokku; 3)meeldetuletamisel tänab, palub, tervitab; 4) küsib wc-sse, tuleb toime kõrvalise abiga; 5) peseb ja kuivatab käsi ja nägu; 6) ütleb küsimise korral oma eesnime 7) reageerib lihtsatele juhistele ja korraldustele; 8) püüab lohutada haiget saanud sõpra.	4 aastane 1) paneb jalanõud ise õigesti jalga; 2) tuleb toime riietumisega, vajadusel palub abi; 3) lõpetab ebasobiva käitumise ühe meeldetuletuse peale; 4) palub ja tänab meeldetuletusega, kasutades sõnu “palun”, “tänan”, “aitäh”; 5) tahab olla iseseisev; 6) peseb ja kuivatab käsi ilma abita; 7) tuleb toime tualetis, vajadusel julgeb abi paluda; 8) korrastab vajadusel mängu ja töökoha; 9) räägib tunnetest, väljendab oma seisukohti ja mõtteid; 10) püüab vahel teisi abistada ja lohutada.	5 aastane 1) püüab vastuvõetaval viisil toime tulla tugevate tunnetega; 2) saab hakkama lihtsamate konfliktolukordade lahendamisega; 3) väljendab oma emotsioone ja oskab neid nimetada (olen kurb, rõõmus jms) 4) püüab oodata oma järjekorda rahulikult; 5) kasutab elementaarseid viisakusreegleid (teretab, tänab, palub); 6) osaleb vestluses, lastes ka teistel rääkida; 7) teab ja püüab järgida rühma reegleid; 8) saab riietumisega iseseisvalt hakkama (va paelte sidumine).	6 aastane 1) abistab ja kiidab teisi; 2) loob sõprussuhteid teiste lastega; 3) hoiab korras õppe- ja mänguasjad; 4) tunneb ja täidab lauakombeid; 6) seab endale eesmärgid ja üritab neid ellu viia; 7) suhtleb eakaaslaste ja täiskasvanutega viisakalt.	7 aastane 1)püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses; 2) tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu; 3) hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise; 4)osaleb rühma reeglite kujundamisel; 5) oskab teistega arvestada ja teha koostööd; 6) loob sõprussuhteid; 7) saab aru oma-võõras-ühine tähendusest; 8) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel; 9) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad; 10) järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme; 11) selgitab oma seisukohti.
---	--	---	--	---	--	---

8.2 Valdkond: MINA JA KESKKOND

2 aastane	3 aastane	4 aastane	5 aastane	6 aastane	7 aastane
1) oskab näidata oma kehaosi	1) ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonna nime; 2) vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk; 3) teab helkuri kasutamise vajalikkust; 4) oskab nimetada erinevaid ilmastiku nähtusi (sajab lund, vihma jne); 5) oskab panna prügi nii ruumis kui looduses prügikasti; 6) nimetab toiduaineid; 7) tunneb ära lille, puud; 8) oskab näidata looma ja linnu kehaosi.	1) nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud; 2) oskab nimetada ruume lasteaias ja teab nende otstarvet; 3) teab, et inimene saab talvel linde ja loomi aidata; 4) teab valgusfooride tulede süttimise järjekorda ja teab nende tähendusi; 5) teab sebra tähendust; 6) teab helkuri kasutamise vajalikkust; 7) teab eriotstarbeliste sõidukite (kiirabi, politsei, tuletõrje) ülesandeid; 8) eristab ja nimetab ööd ja päeva.	1) teab oma ees-ja perekonnanime, aadressi, vanemate ja õdede-vendade nimesid; 2) teab oma rahvust, oma keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid; 3) oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid; 4) nimetab tervist hoidvaid tegevusi; 5) nimetab toiduaineid, mida tuleb iga päev süüa; 6) selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna ning tundmatuid asju ei puutuda; 7) oskab nimetada kõiki aastaaegu ning neid iseloomustada; 8) mõistab, miks on vaja istutada puid ja taimi. 9) teab, kuidas sõiduteed ületada; 10) teab lapse jaoks vajalike liiklusmärkide tähendust; 12) oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.	1) teab nädalapäevade järjestust; 2) nimetab oma lasteaia ja rühma nime; 3) teab raha otstarvet; 4) oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli; 5) oskab kirjeldada tähtsamate tähtpäevade tähistamist lasteaias; 6) teab, miks on vaja prügi sorteerida; 7) kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist; 8) teab, millised toiduained tekitavad hambauku; 9) teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukorras; 10) seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada; 11) oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda; 12) soovib osaleda ümbritseva keskkonna Korrastamisel; 13) oskab nimetada ja kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi; 14) nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust.	1) tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms.; 2) kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone; 3) nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid; 4) nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone; 5) mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused; 6) oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku; 7) julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik; 8) kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist; 9) järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist; 10) suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt; 11) kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi; 12) kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring; 13) selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele Tähtsad; 14) selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest; 15) mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale; 16) kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm.; 17) teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

8.3 Valdkond: KEEL JA KÕNE

2 aastane	3 aastane	4 aastane	5 aastane	6 aastane	7 aastane
<p>1) valib ja vaatab pildiraamatut;</p> <p>2) suhtleb 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui igapäevategevustes;</p> <p>3) kasutab nimi- ja tegusõnu, ase- ja määrsõna (siia, seal, nii);</p> <p>4) saab aru lihtsatest korraldustest ja täidab neid: anna..., võta..., pane..., jm;</p> <p>5) vastab täiskasvanu küsimustele mis? kes? kus? ühe või kahe sõnalise ütlusega.</p>	<p>1) on omandanud põhilise osa keele häälikutest ja grammatilisest struktuurist, kõneleb seostatult, kasutades keele grammatilisi vorme;</p> <p>2) osaleb dialoogis;</p> <p>3) oskab vastata küsimustele: Kus? Mida teeb?</p> <p>4) keerab ükshaaval raamatulehti;</p> <p>5) nimetab tegevusi pildil;</p> <p>6) loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust;</p> <p>7) kommenteerib enda ja /või kaaslaste tegevust 1-2 lausega.</p>	<p>1) oskab öelda ees – ja perekonnanime</p> <p>2) kasutab 3-5 sõnalisi lauseid, sh koond ja rindlauseid</p> <p>3) jutustab kahe- kolme lausungiga lihtsa jutukese läbielatud või nähtud sündmusest. mõistab täiskasvanu poolt ette jutustatud teksti</p> <p>5) mõistab ja kasutab lihtsamaid üld- ja liiginimetusi (loomad, sõidukid jne)</p> <p>6) eristab häälikut häälikute reas</p>	<p>1) hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid;</p> <p>2) moodustab grammatiliselt õigeid lauseid;</p> <p>3) suudab määrata hääliku olemasolu sõnas;</p> <p>4) suudab jutustada 3 – 5 lausungiga sündmuses oma elus, nähtud või kuulnud jutus;</p> <p>5) märkab ja oskab parandada vigu teiste kõnes;</p> <p>6) reastab lihtsama pildiseeria ja jutustab selle järgi;</p> <p>7) tunneb ja kirjutab mõningaid tähti ja kirjutab oma nime;</p> <p>8) teab peast liisusalme ja luuletusi.</p>	<p>1) kirjutab loetavalt oma nime;</p> <p>2) tunneb enamuse tähtedest;</p> <p>3) oskab häälida, määrata hääliku olemasolu ja asukohta sõnas (v.a häälikuühenditega sõnad);</p> <p>4) oskab sünteesida häälitud sõna</p> <p>5) jutustab isiklikest kogemustest ja oskab oma joonistust kirjeldada;</p> <p>6) suunab kõnega kaaslaste tegevust, annab hinnangut;</p> <p>7) oskab tuletada sõnu (triip – triibuline jne).</p>	<p>1) tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise Paigaga;</p> <p>2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;</p> <p>3) suudab oma mõtteid suulisel kõnes edasi anda;</p> <p>4) jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;</p> <p>5) kasutab kõnes liitlauseid;</p> <p>6) kasutab kõnes kõiki käände- ja pöörde vorme ainsuses ja mitmuses;</p> <p>7) valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;</p> <p>8) hääldab oma kõnes ja etteõeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid;</p> <p>9) tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirja pildis ära mõned sõnad;</p> <p>10) kirjutab joonistätetega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;</p> <p>11) teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.</p>

8.4 Valdkond: MATEMAATIKA						
2 aastane	3 aastane	4 aastane	5 aastane	6 aastane	7 aastane	
<p>1) näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur ja väike); 2) rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju või suurus) alusel.</p>	<p>1) asetab esemeid sisse, peale, alla ja kõrvale; 2) rühmitab esemeid ühe etteantud tunnuse (värv, kuju, suurus) alusel 3) näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur - väike, peenike – paks, pikk- lühike); 4) loendab nelja piires ja tunneb arvude rida 4-ni.</p>	<p>1) kasutab tagasõnu (all, peal, ees, sees, taga) ruumisuhete tähistamiseks; 2) laob detaile suuruse järgi; 3) saab aru võrdlusastmest (ilus, ilusam, kõige ilusam; suur, suurem, kõige suurem); 4) sorteerib esemeid rühmadesse ühe etteantud tunnuse järgi (värv, kuju, suurus); 5) nimetab ringi, ruutu, kolmnurka; 6) loendab viie piires ja tunneb arvude rida 5ni.</p>	<p>1) järjestab esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse järgi; 2) oskab näha ja nimetada 3-5 eseme ühist tunnust; 3) oskab kasutada ajamõisteid (eile, täna, homme); 4) tunneb ja nimetab vähemalt 8 värvust; 5) järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi; 6) näeb ja oskab kirjeldada ruudu ja ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast; 7) võrdleb esemete hulki ning otsustab, mida on rohkem kui, vähem kui.</p>	<p>1) võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui); 2) oskab vähendada ja juurde panna 1 – 3 piires; 3) nimetab arve 1-10; 4) loendab hulga elemente 1 -10-ni; 5) oskab esile tuua erinevaid ja sarnaseid tunnuseid; 6) oskab esemed olulise tunnuse järgi grupeerida; 7) mõõdab pikkust, laiust, kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga; 8) järjestab esemeid raskuse ja paksuse järgi.</p>	<p>1) määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi; 2) võrdleb hulki, kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt; 3) teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada; 4) liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, -, =; 5) koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi; 6) järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm); 7) rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi; 8) kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil; 9) oskab öelda kellaega täistundides; 10) nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja –päeva; 11) mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nõör vms); 12) eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse; 13) leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.</p>	

8.5 Valdkond: KUNST

2 aastane	3 aastased	4 aastased	5 aastased	6 aastased	7 aastased
1) kritseldab pliiatsitega; 2) osaleb meelsasti kunstitegevustes.	1) hoiab rasvakriiti, pliiatsit pöidla ja sõrmega; 2) kasutab mitmesuguseid töövahendeid: pintsel, pliiats, kriit, jm.; 3) veeretab, mudib ja venitab savi ning plastiliini; 4) leiab samasuguse vormi ja värviga eseme.	1) kleebib detaile, kujundeid; 2) lõikab läbi pabeririba; 3) hoiab pliiatsit õigesti käes; 4) värvib piirjoonte sees; 5) käsitseb iseseisvalt voolimismaterjali, veeretab erinevaid kujundeid; 6) nimetab ja tunneb põhivärve (punane, kollane, sinine, roheline, must, valge).	1) kasutab töövahendeid: pintsel, pliiats, käärid; 2) lõikab, voldib lihtsaid kujundeid, voolib kujukesti; 3) kasutab joonistusvahendeid liigse surveta; 4) joonistab äratuntavalt maja, inimest, puud jm.	1) lõikab välja lihtsamaid kujundeid; 2) oskab joonistada kujundeid; 3) voolib loovalt; 4) oskab kasutada pliiatsiteritajat; 5) murrab paberi kokku joont mööda.	1) leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil; 2) väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid; 3) kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid; 4) kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu; 5) keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö; 6) loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest; 7) koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks; 8) kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

8.6 Valdkond: MUUSIKA

2 aastane	3 aastane	4 aastane	5.aastane	6 aastane	7aastane
<p>1) tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast;</p> <p>2) kuulab ja jälgib õpetaja laulu;</p> <p>3) mängib õpetaja ettenäitamisel lihtsamaid löökpille.</p>	<p>1) oskab muusika saatel sooritada matkivaid liigutusi: kass, koer, jm.;</p> <p>2) liigub koos õpetajaga vastavalt muusika iseloomule;</p> <p>3) püüab õpetajaga kaasa laulda.</p>	<p>1) oskab kasutada löökpille: kõristid, kõlapulgad, tamburiin jms.;</p> <p>2) laulab vabalt voolava häälega;</p> <p>3) alustab, lõpetab laulu teistega üheaegselt;</p> <p>4) liigub vastavalt muusika iseloomule;</p> <p>5) liigub ringis üksi, paaris;</p> <p>6) kasutab lihtsaid tantsuelemente (galopp, sulghüpped);</p> <p>7) kordab liisusalme ja luuletusi.</p>	<p>1) liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele või aeglustumisele;</p> <p>2) laulab ilmekalt, püüab laulda intonatsiooniga;</p> <p>3) õppeaasta lõpuks laulab iseseisvalt mõnda aasta jooksul õpitud laulu;</p> <p>4) kuulab muusikat ja oskab seda iseloomustada (lõbus, kurb, kõrge, madal jne);</p> <p>5) mängib erinevaid rütmipille (triangel, marakas jne.).</p>	<p>1) oskab tantsusamme ja kasutab neid erineva iseloomuga tantsudes: rõhksam, hüpaksamm, galopp;</p> <p>2) oskab välja mõelda uusi liigutusi laulumängude juurde;</p> <p>3) laulab ilmekalt erineva iseloomuga laule (vaikselt, valjult, kiirelt, aeglaselt);</p> <p>4) julgeb esineda üksi solistina;</p> <p>5) tantsib polkasammuga;</p> <p>6) oskab kirjeldada muusika iseloomu.</p>	<p>1) laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;</p> <p>2) laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi;</p> <p>3) suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;</p> <p>4) eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;</p> <p>5) eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;</p> <p>6) mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;</p> <p>7) mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansambelis;</p> <p>8) liigub vastavalt muusika meeleolule;</p> <p>9) väljendab ennast loovalt muusikalise rütmilise liikumise kaudu.</p>

8.7 Valdkond: LIIKUMINE

2 aastane	3 aastane	4 aastane	5.aastane	6 aastane	7aastane
<p>1) tunneb rõõmu aktiivsest kehalisest tegevusest;</p> <p>4) viskab ja veeretab palli;</p> <p>5) jookseb palli või rõnga järel;</p> <p>6) ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste;</p> <p>7) kõnnib abiga trepist üles ja alla;</p> <p>8) oskab sooritada ettenäitamisel lihtsamaid liigutusi: plaksutamine, põlve plaks, kükk.</p>	<p>1) kõnnib trepist üles ja alla;</p> <p>2) viskab täiskasvanule palli, lööb seisvat palli jalaga;</p> <p>3) kõnnib paaris;</p> <p>4) kõnnib üle takistuse;</p> <p>5) roomab koordineeritult käte- ja jalgade abiga;</p> <p>6) sooritab põhiliikumisi;</p> <p>7) teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühises tempos õpetaja ja kaaslastega.</p>	<p>1) sõrmemängu ajal liigutab iga sõrme;</p> <p>2) kõnnib ja jookseb kooskõlastatud käte ja jalgade liikumisega;</p> <p>3) kõnnib tasakaalupingil;</p> <p>4) ronib varbseinal vahelduva sammuga;</p> <p>5) viskab palli paaris;</p> <p>6) hüppab paigalt kaugust;</p> <p>7) sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes;</p> <p>8) sooritab koordinatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.</p>	<p>1) kasutab põhiliikumisi aktiivses kehalises tegevuses ja mängudes;</p> <p>2) valitseb oma keha ning sooritab tasakaalu, painduvust, osavust arendavaid harjutusi;</p> <p>3) seisab ja hüppab ühel jalal, kõnnib päkal, kannal, jala sise- ja välisküljel;</p> <p>4) mängib kollektiivseid võistlusmänge;</p> <p>5) õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise;</p> <p>6) kasutab spordi – ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt;</p> <p>7) oskab liikumises kasutada raskemaid elemente: ees ja külggalopp, hüpaksamm.</p>	<p>1) käsitseb mängu ja spordivahendeid juhendatud aktiivsetes tegevustes ja loovmängudes;</p> <p>2) säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu;</p> <p>3) ronib varbseinal ja vahelduva sammuga ja täidab lisaülesandeid;</p> <p>4) püüab, viskab, põrgatab palli;</p> <p>5) hüppab kaugust hoojooksult ja paigalt;</p> <p>6) teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires (kõhuli lamang, harkiste).</p>	<p>1) keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;</p> <p>2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;</p> <p>3) sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;</p> <p>4) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;</p> <p>5) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;</p> <p>6) kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;</p> <p>7) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;</p> <p>8) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;</p> <p>9) liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;</p> <p>10) kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne).</p> <p>11) mängib sportlike elementidega mänge (korvpall, jalgpall jne);</p> <p>12) peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;</p> <p>13) nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.</p>

9. LAPSE KOOLIVALMIDUSE HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Koolivalmidus on valmisolek minna üle mänguliselt põhitegevuselt õpitegevusele. Koolivalmidus koosneb füüsilisest, vaimsest ja sotsiaalsest aspektist. Omavahel põimudes ja üksteisest sõltudes moodustavad nad terviksüsteemi, mis aitavad lapsel toime tulla õppimise ja keskendumisega. Lapse valmisolek õpingute alustamiseks kujuneb samm-sammult kogu koolieelse ea jooksul. Valmisoleku kujunemist mõjutavad nii sünnipärased eeldused ja võimed kui ka kasvukeskkond, milles laps elab ja areneb.

Füüsilise arengu seisukohalt on olulised:

- lapse tervislik seisund, sellest olenevad lapse koormustaluvus ja töövõime;
- lapse üldfüüsiline areng, liikumisaktiivsus ja vastupidavus;
- lapse oskus valitseda oma liigutusi ja liikumist;
- lapse motoorne areng – käelihaste tegevus ning käe ja silmade koostöö.

Vaimse arengu seisukohalt on olulised:

- kuidas laps oma teadmised ja oskused esile toob, kuidas ta oskab neid kasutada,
- kuidas ta lahendusteni jõuab jms;
- lapse vaatlusoskus (oskus kuulata ja uurida, koondada tähelepanu);
- lapse kujutlused ruumist ja ajast (orienteerumine ajas ja ruumis);
- lapse oskus järjestada, rühmitada, võrrelda (loogiline mõtlemine) jms;
- lapse kõne, väljendus- ja jutustamisoskus;
- lapse oskus tajuda detaile ja tervikut, üldistada; tajude eristusvõime ja mõtestatus.

Sotsiaalse arengu seisukohalt on olulised:

- lapse soov õppida ja omandada uusi teadmisi;
- lapse igapäevane käitumine (on omandanud tavalised käitumismallid);
- lapse oskus ja iseseisvus seada eesmärgid ja ülesandeid;
- lapse tahe täita täiskasvanu nõudmisi.

Lapse koolivalmiduse kujunemist jälgitakse õpetajate poolt lapse arengu analüüsimise käigus kogu koolieelsel perioodil. Kõik saadud tulemused dokumenteeritakse ja lisatakse arengumappi.

Koolivalmiduse hindamine toimub arengu analüüsimise põhjal, millest antakse tagasisidet lapsevanemale. Saadud arengu tulemusi kirjeldatakse üldoskuste, arengu- või õppetegevuste valdkondades lapse koolivalmiduskaardil (Lisa 5), tuues välja lapse tugevused ja arendamist vajavad küljed. Koolivalmiduskaardile märgitakse lapse lasteasutuses viibitud ajaperiood.

Koolivalmiduskaart registreeritakse ja arhiveeritakse vastavalt kooli asjaajamiskorrale. Koolivalmiduskaardi allkirjastavad selle koostamisel osalevad isikud: rühmaõpetajad, muusika- ja liikumisõpetaja, logopeed, lapsevanem (eeskostja) ja direktor.

Lapsevanemat nõustatakse koolipikenduse küsimuses ja koolipikendust saavatele lastele töötatakse välja individuaalne arenduskava. Vajadusel kasutatakse erispetsialistide abi.

Lasteaia õppekava läbinule väljastab direktor tunnistuse.

10. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Laps, kelle võimed, tervislik seisund või muud omadused (sh liikumis-, kõne, meele- või kognitiivne puue, emotsionaalsed ja käitumisraskused, üld- või eriandekus) erinevad sedavõrd, et tavapärane õpikeskkond ning õppekasvatustsotsess ei toeta tema võimete arengut piisavalt, on arenguliste erivajadustega või andekas laps. Lapse varajane erivajaduse või andekuse määratlemine ning vastava arendustegevuse alustamine tagab lapsele edasise arengu ja õppimise.

Erivajadustega lapse arengu toetamise korraldus:

- Sügisperioodil (september-oktoober) selgitatakse välja arenguliste erivajadustega ja andekad lapsed, jälgides kõiki arengulisi valdkondi;
- Koostatakse vastavad tööplaanid;
- Vajadusel koostatakse individuaalne arenduskava (edaspidi IAK) nendes valdkondades, milles laps vajab abi ja individuaalset arendamist. IAK koostamisel ja elluviimisel osaleb kogu lapse arengut toetav LAT meeskond – rühmaõpetajad, liikumis- ja muusikaõpetaja, spetsialistid, juhtkonna esindaja.
- Plaanid seostatakse lapse arengu analüüsiga.

10.1 Lapse arengu hindamine, varajane sekkumine ja toetamine

Laste arengut toetavad tingimused püütakse tagada kolmetasandiliselt, kus iga eelnev tasand on baasiks järgneva tasandi tõhusaks toimimiseks.

Tabel. Lapse arengut toetavad tasandid

Tasand	Tegevused	Teostajad	Soovitused
I Märkamine ja esialgne toetamine	<ul style="list-style-type: none"> • Laste arengu jälgimine rühmas; • Võimaliku maha-jäämise, eripärasuse või andekuse õigeaegne avastamine; • Lapsevanema kaasamine probleemi olemuse selgitamiseks; 	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmaõpetajad; • Muusika- ja liikumisõpetajad; • Spetsialistid (logopeed, eripedagoog) 	Õpetajate koostöö erivajadusega lapsega, suutlikkus märgata ja soov toetada teistest erinevat last.
II Erivajaduse hindamine, täpsem vajaduste väljaselgitamine, nõustamine	<ul style="list-style-type: none"> • Toimuvad täiendavad uuringud, mille käigus hinnatakse konkreetse lapse arengutaset; • Pedagoogilis-psühholoogiline hindamine; • Vajadusel erivajadusega lapse suunamine nõustamiskomisjoni; • Vajadusel soovitatakse lapsel pöörduda uuringuteks eriarstide (silma-, kõrvaarst, neuroloog) poole; 	<ul style="list-style-type: none"> • Lapse perearst; • Erinevad meditsiini eriala spetsialistid; • Logopeed; • Eripedagoog; • Rühmaõpetajad; • Liikumis- ja muusikaõpetajad; • Lapsevanemad; • Juhtkond; 	<p>Enne erispetsialistide kaasamist toimub vajadusel LAT meeskonnaga täpsustav rühma- ja /või lasteaiasisene olukorra hindamine (korduv ja täpsem lapse käitumise vaatlus erinevates tingimustes, last ja tema kasvukeskkonda puudutava lisateabe kogumine, lapse võimete ja oskuste analüüs).</p> <p>Kõik last puudutavad küsitlused, vaatlused, uuringud viiakse läbi ainult lapsevanema nõusolekul.</p>

III Lapse arengu tasemele vastav õpetus e. sekkumine	Arengukeskkonna kujundamisel arvestatakse last uurinud spetsialistide ja/või nõustamiskomisjoni soovitusi ning lapsevanemate soove ja arvamusi; Individualiseerimise võimalusteks on: <ul style="list-style-type: none"> • Individuaalne lähenemine rühmaõpetajate ja õpetaja abide poolt; • Tegevuste individualiseerimine ja diferentseerimine; • Õppekasvatustegevuse mahu optimeerimine; • Vajadusel tugiisiku teenuse rakendamine; • Lapsevanema kaasamine arendustegevusse; • vajadusel individuaalse arenduskava koostamine ja rakendamine; 	LAT meeskond; Rühmaõpetajad; Muusika- ja liikumisõpetajad; Juhtkond; Lapsevanemad;	Kogutud teabe põhjal leitakse erivajadusega lapsele ja perele sobiv sekkumise viis.
--	---	--	---

10.2 Lapse arengu toetamise meeskond

Erivajadusega lapse arengu toetamisel tegutsetakse ühtse meeskonnana.

Tagamaks erivajadusega lapsele parima arengukeskkonna loomise, kaasatakse vajadusel arendustegevusse LAT (lapse arengu toetamise) meeskond. LAT meeskond toetab erivajadustega laste probleemide lahendamist ja arengu toetamist. LAT meeskonna kutsub kokku rühmaõpetaja ettepanekul HEV koordineerija, kaasates vajadusel erinevaid spetsialiste (eripedagoog, logopeed jt).

Meeskonna partneriks on lapsevanemad, kes annavad oma panuse nii IAK koostamisel kui elluviimisel. Lapsevanem jagab oma kogemusi lapse tegutsemise, käitumise ja suhtlemise iseärasustest kodus ning kõik lapsega tegelevad spetsialistid nõustavad vajadusel lapsevanemaid ja pereliikmeid.

10.3 Meeskonnaliikmete tegevussuunad erivajadusega lapse toetamisel

Rühmaõpetajad:

- Märkavad lapse probleemi, peavad lapse kohta vaatluspäevikut, kuhu fikseerivad kirjalikult lapse positiivsed ja negatiivsed situatsioonid, konfliktid, lahendused jm olulise.
- Analüüsivad lapse arengu analüüsi tulemusi ja situatsioone, toimunud lahendusi, toetamist võimalusi jm olulist.
- Pöörduvad lapsevanema poole, teavitavad probleemist, selgitavad koduse olukorra, kaasavad lapsevanema koostööle lapse toetamiseks.
- Arutavad probleemi LAT meeskonnaga ja otsivad koos lahendusi.
- Teavitavad lasteaia juhtkonda lapsega seotud probleemidest.
- Suhtuvad erivajadusega lapsesse mõistvalt, väldivad negatiivseid hoiakuid.
- Kujundavad või loovad lapse (laste) turvalise keskkonna.
- Vajadusel koostavad lapsele iseloomustuse esitamiseks erispetsialistile või nõustamiskomisjonile.
- Osalevad IAK koostamisel ja elluviimisel.

Lapsevanem:

- Jagab oma kogemusi lapse tegutsemise, käitumise ja suhtlemise iseärasustest kodus.
- Vahendab infot erinevatelt lapsega tegelenud spetsialistidelt, arstidelt jne.
- Osaleb IAK koostamisel ja elluviimisel.
- Hoiab meeskonna liikmetega kontakti ja huvitub lapse edusammudest ning tegevustest lasteaias.

Logopeed:

- Uurib lapse kõnet ja tunnetuslike protsesside arengutaset.
- Kujundab ja arendab lapse kõnet kui peamist suhtlusvahendit.
- Jälgib erivajadusega lapse arengut rühmas ja soovitab uusi arendamisvõtteid ja vahendeid.
- Nõustab rühmaõpetajaid ja lapsevanemaid.
- Osaleb võimalusel rühma koosolekul, aruteludes ja vestlusringides, vajadusel ka arenguestlustes.
- Osaleb IAK koostamisel ja elluviimisel.
- Teeb ettepanekuid eriarstide konsultatsioonidele suunamiseks ning vormistab vajalikud väljavõtted ja kõne iseloomustused.
- Annab teavet juhtkonnale.

Eripedagoog:

- Lapse erivajaduste märkamine, uurimine ja hindamine
- Erivajadustega lapse psüühiliste protsesside, kõne, käitumise, õpioskuste jm uurimine, hindamine, kirjeldamine ja arendamine
- Jälgib erivajadusega lapse arengut rühmas ja soovitab uusi arendamisvõtteid ja vahendeid.
- Nõustab rühmaõpetajaid ja lapsevanemaid.
- Osaleb võimalusel rühma koosolekul, aruteludes ja vestlusringides, vajadusel ka arenguestlustes.
- Osaleb IAK koostamisel ja elluviimisel.
- Teeb ettepanekuid eriarstide konsultatsioonidele suunamiseks ning vormistab vajalikud väljavõtted ja lapse arenguga/ erivajadusega seotud iseloomustused.
- Annab teavet juhtkonnale.

Muusikaõpetaja:

- Jälgib last muusikalistes tegevustes.
- Äratav huvi muusika, selle kuulamise ja musitseerimise vastu.

- Aktiviseerib positiivseid aistinguid ja emotsioone läbi muusikaliste impulsside.
- Toetab rütmi- ja kuulmistaju arengut.
- Osaleb IAK koostamisel ja elluviimisel.

Liikumisõpetaja:

- Jälgib lapse liikumismustreid ja kehalise aktiivsuse muutusi.
- Aktiviseerib ja toetab last liikumistegevustes.
- Toetab üldfüüsilist arengut.
- Osaleb IAK koostamisel ja elluviimisel.

Tervishoiutöötaja:

- Jälgib regulaarselt erivajadusega laste tervist.
- Vajadusel annab esmaabi ja suunab perearstile.
- Nõustab vajadusel lapsevanemat ja õpetajaid lapse terviseprobleemide osas.

Õppejuht:

- Tutvub lapsega, teeb oma tähelepanekud rühma töökorraldusest.
- Nõustab rühmameeskonda pakkudes erinevaid lahendusi.
- Osaleb LAT meeskonna töös ja vajadusel IAK-de koostamises.
- Informeerib lasteasutuse direktorit tekkinud probleemidest ja teeb ettepanekuid nende lahendamiseks.

Direktor:

- Vajadusel osaleb aruteludes, vestlusringides.
- Võimaldab LAT meeskonna liikmetele ja erirühma õpetajatele täiendkoolitusi.
- Vajadusel muudab töökorraldust, tagab tugiisiku olemasolu jms. lähtuvalt seadusandlusest.
- Leiab võimalusi vajalike tehniliste vahendite soetamiseks.
- Suunab vajadusel lapsevanema nõustamiskomisjoni.

10.4 Erineva keelelise ja kultuurilise taustaga lapse toetamise põhimõtted

Õpetajad toetavad erineva keele- ja kultuuritaustaga peresid eesti keele ja kultuuri tutvustamisel ning väärtustamisel. Teistele rühma ja lasteaiakaaslastele omakorda tutvustatakse lapse päritolumaa kultuuri ja kombeid. Erinevat kultuuri- ja keeletausta peetakse väärtuseks. Lapsed kasvavad vastastiku mõistmise ja sallivuse õhkkonnas. Laste omavahelist suhtlemist suunatakse teadlikult, et nii muukeelsel lapsel kui tema rühmakaaslastel tekiks vajadus suhelda omavahel eesti keeles võimalikult intensiivselt.

Igale muukeelsele lapsele fikseeritakse kaks korda õppeaastas lapse individuaalsele kaardile (Lisa 4) lapse areng eesti keele ja kõne valdkonna all. Võimalusel korraldatakse muukeelsetele lastele eesti keele õpet, kasutades nii keelekümbluse metoodilisi võtteid, kui ka individuaalset tööd, diferentseeritud õppemeetodeid või näitlikustamist. Keeleõppe toetusse kaasatakse ka lapse pere. Rühmaõpetaja toetab lapse keelelist arengut, et laps mõistaks kõike rühmas toimuvat ja osaleks selles. Rühma meeskond teeb kõik, et last aktiviseerida keelelisel suhtlemisel.

Muukeelse lapsevanemaid teavitatakse lasteaiakoha taotlemisel ka sellest, et meie lasteaias õppe-ja kasvatustegevus toimub eesti keeles ning vesteldakse lapsevanemaga tekkida võivatest probleemidest (suhtlemine eakaaslastega, pikem ja keerulisem kohanemisaeg, probleemid koolivalmidusega jne).

Valdkonn Eesti keel kui teine keel sisu:

- 1) kuulamine;
- 2) kõnelemine;
- 3) Eesti kultuuri tutvustamine.

Eesti keele õpetamise üldeesmärgid:

- Laps tunneb huvi eesti keele vastu;
- Laps soovib end väljendada eesti keeles;
- Laps kasutab elementaarset sõnavara igapäevases elus;
- Laps suhtleb eakaaslastega eesti keeles;
- Laps teab Eesti Vabariigi sümbolikat, kohanimedid, rahvuslikke tavasid jmt.

Õppekasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- õpetaja rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi.

Keeleõpetuse põhimõtted:

- mängulisus, köitvus ja vaheldusrikkus;
- lihtsamalt keerulisemale;
- näitlikustamine;
- kordamine.

Lapsele selgitatakse eesti keele kui kodumaa keele omandamise tähtsust igapäevaelu situatsioonide kaudu. Teist keelt õppides saab laps toetuda sellele, mida ta emakeeles juba valdab. Oluline on kaasata ka lapsevanemaid ning süvendada nende huvi keeleõpingute vastu.

10.5 Andekate laste toetamise põhimõtted

Andekad lapsed saavad õppeprotsessis vajadusel rohkem, keerulisemaid ja süvenemist nõudvaid (lisa)ülesandeid. Last suunatakse ise teavet otsima ja seda hiljem rühmakaaslastega jagama.

10.6 Individuaalse arenduskava koostamise põhimõtted

Individuaalne arenduskava (edaspidi IAK) on kirjalik dokument, mis määrab kindlaks lapse arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid ja eriabi teenused, mis on vajalikud õppekasvatuseesmärkide saavutamiseks.

IAK hõlmab tegevusi arenguliste ja hariduslike erivajadustega lastega, mis on kooskõlas lasteasutuse õppekava ja rühma õppetegevuskavaga ning tagab lapse arengu tulenevalt tema vajadustest ja võimetest.

IAK koostatakse pärast lapse arengu mitmekülgselt jälgimist ja lähima arengu tsooni määramist. IAK kaitseb lapse huviseid ja arvestab tema arengutaset ning erivajadusi.

IAK koostamine

Individuaalne arenduskava koostatakse ja rakendatakse:

- 1) kõikidele erirühma lastele;
- 2) kõikidele koolipikenduse saanud lastele rühmast olenemata;
- 3) üldrühma lapsele, kelle arengutase erineb eeldatavast eakohasest arengust,
- 4) lapsele, kelle arengutase erineb oluliselt rühma laste keskmisest tasemest ja/või kellele on lasteaias määratud tugiteenus.

IAK koostatakse arenguvaldkondades, mis vajavad suuremat tähelepanu, tuginedes lapse arengu jälgimise analüüsile.

Erandkorras võib LAT meeskond vastu võtta otsuse (Lisa 8), et konkreetsele, esitatud tingimustele vastavale lapsele IAK-d ei koostata, see otsus fikseeritakse, põhjendatakse ja protokollitakse.

Individuaalne arenduskava (IAK) koostatakse meeskonnatöona, kuhu kuuluvad rühmaõpetajad, kõik lapsega tegelevad erialaspetsialistid ja lapsevanemad.

Hindamise käigus analüüsivad rühmaõpetajad lapse üldist arengutaset, sotsiaalseid ja õpioskusi; muusikaõpetaja loovust ja muusikalisi võimeid; liikumisõpetaja kehalisi võimeid ja oskusi; logopeed ja eripedagoog kõne ja psüühiliste protsesside arengutaset; õpetaja abi eneseteenindusoskusi, lapsevanem hindab vajadusel lapse olukorda kodustes tingimustes.

IAK koostamiseks vajalikku koostööd koordineerib HEV õppe koordineerija.

Konkreetsed IAK vormistavad ja selle rakendamise eest vastutavad rühmaõpetajad.

IAK rakendamisel peavad osalema kolm osapoolt: laps, IAK meeskond ja lapsevanemad. Lapsevanema keeldumisel ja huvi puudumisel jääb lapse arengu toetamise eesmärgiga koostatud IAK osaliselt täidetuks. Rühmaõpetajad jätkavad lapse toetamiseks esile toodud valdkondadega individuaalset tööd.

Individuaalse arenduskava rakendamisel on neli etappi:

1. Lapse arengutaseme esialgne arengu analüüsimine – hindamisperiood
  - Rühmaõpetajad ja meeskonnaliikmed hindavad augustis-septembris rühma lapsi, vajadusel konsulteerivad erispetsialistidega (eripedagoog, logopeed jt. spetsialistid);
  - Hiljemalt septembrikuu viimasel nädalal koguneb LAT meeskond, kes arutab lapse arengut ja otsustab, kas ja millisele erivajadusega lapsele ei koostata IAK.
2. Lühi- ja pikaajaliste eesmärkide püstitamine lapse arendamiseks
  - IAK koostamine, vormistamine ja kõikide osapoolte poolt allkirjastamine toimub hiljemalt 10. oktoobriks 2-3 nädala jooksul peale LAT meeskonna arutelu toimumist;
  - IAK tutvustamine lastevanematele, vajadusel muudatuste sisseviimine ja lastevanemate poolt allkirjastamine toimub hiljemalt 10. oktoobriks.
  - IAK esitamine õppejuhile kinnitamiseks hiljemalt 10. oktoobriks.
  - IAK koostatakse üheks õppeaastaks.
3. Õpetamine ja arendamine ning oluliste muutuste fikseerimine lapse arengu analüüsimisel
  - Õppeperioodi kestel teevad LAT meeskonnaliikmed pidevalt koostööd ja edastavad infot.
4. Hinnangu andmine lapse saavutustele ja sellele vastavalt IAK korrigeerimine
  - Kokkulepitud perioodi lõpus (jaanuaris või mais) teevad IAK koostajad ja õppetegevuses osalejad analüüsi IAK rakendamisest, arengukeskkonna sobivusest ja lapse edasistest vajadustest.
  - Jaanuarikuu viimasel-/vebruarikuu esimesel nädalal toimub LAT meeskonna poolt IAK rakendamisest, arengukeskkonna sobivusest ja lapse edasistest vajadustest lähtuvalt vahehindamine. Vahehindamise aluseks on eelnevalt rühma õpetajate

(vajadusel kaasatud spetsialistid) poolt täidetud IAK vahehindamise kokkuvõtte. Vahehindamist rakendatakse ainult koolieelikutele koostatud IAK-de puhul.

Vahehindamise vajalikkus on lapse koolipikenduse-, lapse erivajadusest tingitud rühma vahetuse-, vms. kaardistamiseks ja IAK ediseks rakendumiseks.

Vahehindamise kokkuvõtte ja otsus koostatakse rühmaõpetaja ja lapsega tegelevate spetsialistide poolt.

- Hinnangu andmise aluseks on IAK tulemuste analüüs. Sõltuvalt sellest, kas eesmärkides püstitatu on omandatud täielikult, pole omandatud või on omandatud osaliselt, loetakse arenduskava täidetuks või osaliselt täidetuks. Kui täitmata on jäänud olulisi eesmärke või mitmed eesmärgid on osaliselt täidetud, siis tuleb antud IAK-d analüüsida, muuta, täiendada ja edasi arendada. Kui eesmärkide realiseerimise tulemused on positiivsed, loetakse IAK täidetuks.
- Kokkuvõtte IAK toimimisest teeb rühmaõpetaja lapsevanematega arenguestlusel (aprill-mai), vajadusel kaasab arenguestlusele teised LAT meeskonnaliikmed. Arenguestlusel võivad osaleda ka teised LAT meeskonnaliikmed.

IAK vormistamine

Hindamise aluseks on Tallinna Laagna Lasteaed-Põhikool lasteaia õppekavas esitatud lapse arengu eeldatavate tulemuste üldoskused ja pädevused ning arengu- või õppetegevuste valdkondade tulemused.

IAK koostatakse lasteaia kasutuseloleva ja rühma eripärast lähtuva lapse arengu jälgimise kaardi alusel valdkondades, milles ilmneb lapse arengutaseme erinevus eeldatavast eakohasest arengust.

LISA 1- Lapse arengujälgimise kaart üldrühmadele;

LISA 2- Lapse arengu hindamise kaart erirühmadele;

LISA 3- Pervasiivsete laste individuaalse arengu jälgimise kaart.

Iga arenguvaldkond esitatakse konkreetselt lapsest lähtuvate õppeeesmärkidena, millest juhenduvad nii lapsevanemad kui lasteaia pedagoogid.

Individuaalse arenduskava vorm on ühtne, IAK võib koostada, kas arenguvaldkondade alusel (Lisa 6)

õppetegevuste valdkondade alusel (Lisa 7).

IAK vormi valimine sõltub konkreetse lapse arengutasemest.

IAK on tegevuskava, kus esitatakse:

Ajaline kestus;

1. Üldosa -

- Lapse andmed; IAK koostajad ja osalejad (sh. lapsevanemad);
- Diagnoosid ja/või puude raskusaste; PÕHJENDUS: (nt: spetsialistide hinnang lapse füüsilisele, kommunikatiivsele, kognitiivsele ja sotsiaalsele arengutasemele, nõustamiskomisjoni või isikliku rehabilitatsiooniplaani soovitus, õpetaja kirjeldus lapse arenguvaatluse tulemusena);
- Lapse arengutaseme kirjeldus ja analüüs antud ajahetkel.

2. Arendustegevuse üldised tingimused ja eesmärgid, sh isiklikus rehabilitatsiooniplaanis fikseeritud tingimused ja vajalikud teenused ning keskkonna kohandamine-

- Koolieelse lasteasutuse keskkonna kohandamine: ruum ja vahendid, õpetajate töövormid, spetsialistide teenused, tugiisiku võimaldamine jne;
- Arendustöö üldeesmärgid (miks, mis suunas ja kuhu soovitakse jõuda);
- Lapsevanema ülesanded/ viisid, mille kaudu ta saab oma lapse arengule kaasa aidata.

3. Oskuste kirjeldus õppetegevuse valdkondade- ja/või arenguvaldkondade kaupa, kuhu märgitakse-

- lapse individuaalsed eesmärgid, õppetegevused ja/või tegevused, vahehindamine;
- vahehindamise kokkuvõtte ja otsus.

4. IAK kokkuvõte -

- Saavutatud individuaalsed eesmärgid;
- Edasise arendustegevuse põhisuunad;
- Tagasiside meeskonnaliikmetelt, sh. lapsevanematelt;
- Hinnang IAK toimimisele;

Individuaalses arenduskavas fikseeritu kohaselt korraldatakse igapäevane õppekasvatustöö rühmas.

11. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Peredega suhtlemine on lasteaia õpetajate üks kõige olulisem ülesanne. Nii õpetajad kui lapsevanemad vastutavad vastastikuste suhete arendamise eest. Suhtlemine, lugupidamine, lapse huvide ja erinevustega arvestamine paneb aluse headele suhetele.

Koostöös lastevanematega arutatakse läbi nii lasteaia kui rühma õppekasvatustöö eesmärgid kui põhimõtted. Iga aasta septembris kooskõlastatakse lapsevanemate ja õpetajate ootused ning eesmärgid läbi rühma tegevuskava.

Lastevanematega suhtlemise võimalused:

- vestlemine lapse tuleku ja lahkumise ajal;
- kirjalikud teated lapsevanematele, e-mailid;
- rühmade teadetetahvlid,
- lasteaia infolehed;
- lastevanematega kohtumine kindlaksmääratud ajal;
- lapse arenguvestlused;
- avatud uste päevad rühmas ja lasteaias,
- lastevanemate osalemine lasteaia üritustel;
- lastevanemate koosolekud sügisel ja kevadel.

Lapsevanematel on õigus olla kindel, et igasugune isiklik info, mida nad on avaldanud kas suuliselt või kirjalikult, on konfidentsiaalne.

Iga õppeaasta alguses valitakse lapsevanemate üldkoosolekul üks lapsevanem kooli hoolekogusse. Hoolekogu koosolekud toimuvad vastavalt hoolekogu tööplanile.

12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekavade rakendumise analüüsimine ja arendamine on pidev protsess. Selleks tuleb sisehindamise käigus süstemaatiliselt jälgida õppekavade rakendumist ning lähtuvalt rakendumise analüüsist arendada ja täiendada õppekava. Olulisel kohal on pedagoogide vaheline koostöö.

Lasteaia õppekava rakendumist analüüsitakse vastavalt sisehindamiskorraale üks kord aastas – õppeaasta lõpus.

Lähtuvalt õppekava rakendumise analüüsist koostatakse lasteaia õppekava arendustöö plaan (juuni). Õppekava arendamiseks moodustatakse töörühmad, kes esitavad õppekava muudatused ja täiendused vastavalt õppekava arendustöö plaanis esitatud tähtajale.

Lasteaia õppekava muudatused kooskõlastatakse õppenõukogu ja hoolekoguga ning kinnitatakse direktori käskkirjaga.

SOTSIAALNE ARENG

Nr	Vanus Tegevus	2-a		3-a		4-a		5-a		6-a		7-8-a	
		S	V	S	V	S	V	S	V	S	V	S	V
	Eakaaslased ja mäng												
1.	Jagab kaaslastega maiustusi, asju												
2.	Ootab oma järjekorda												
3.	Mängib koos 2-3 lapsega												
4.	Küsib luba teiste asjade kasutamiseks												
5.	Selgitab mängu või muu tegutsemise reegleid teistele												
6.	Mängib rollimänge												
7.	Lohutab mängukaaslast, on abivalmis												
8.	Valib endale ise sõpru												
9.	Näitab tegevuste valikul üles initsiatiivi												
10.	Täiskasvanu poolt juhitud mängus arvestab reegleid												
	Igapäevareeglid, suhtlemine täiskasvanutega												
1.	Tervitab tuttavaid lapsi ja täiskasvanuid												
2.	Oskab paluda ja tänada												
3.	Oskab abi paluda												
4.	Palub andeks												
5.	Käitub viisakalt												
6.	Püsib oma õues												
7.	Mõistab korraldust grupile												
8.	Täidab täiskasvanu korraldused												
9.	Vestleb täiskasvanutega												
10.	Suhtub sallivalt kriitikasse												
11.	Valitseb oma emotsioone												
	Muu sotsiaalse arenguga seonduv												
1.	Jälgib jutustust või laulumängu 5-10 min												
2.	Töötab omaette ülesande kallal												
3.	Laulab ja tantsib muusika saatel												
4.	Kannab ette õpitud laule, luuletusi ja tantse												
5.	Töötab omaette ülesande kallal												
6.	Seab endale eesmärged ja teeb alustatu lõpuni												
7.	Avaldab arvamust ja põhjendab												
8.	Tahab esineda												
9.	Julgeb esineda												

Märkused:

MOTOORIKA ARENG

Nr	Tegevus	Vanus		2-a		3-a		4-a		5-a		6-a		7-8-a	
		S	V	S	V	S	V	S	V	S	V	S	V	S	V
	Üldmootorika (täidab liikumisõpetaja, ravivõimlemisinstruktor)														
1.	Jookseb koos käte kaasliigutustega														
2.	Kõnnib kikivarvul														
3.	Püüab palli														
4.	Seisab toeta ühel jalal 4-8 sek														
5.	Vahetab jooksul suunda														
6.	Kõnnib kitsal pingil														
7.	Hüppab kukkumata 10 x ette														
8.	Hüppab tagurpidi 6 x														
9.	Hüppab ühel jalal 5 x														
10.	Hüppab 20 cm kõrguselt														
11.	Hüppab üle (..... cm kõrguse) takistuse														
12.	Hüpleb harki-kokku														
13.	Kõnnib pingil edaspidi, tagurpidi, külge ees														
14.	Sooritab täpsusviskeid														
15.	Põrgatab palli														
16.	Hüppab hüppenõoriga														
17.	Ühel jalal hüpates pöörab														
18.	Oskab hüpaksammu														
19.	Oskab galoppühpet														
20.	Seisab toeta ühel jalal kinnisilmi 10 sek														
21.	Ripub kangil 10 sek														
22.	Ronib vahelduva sammuga redelil														
23.	Teeb ette kukerpalli														
	Peenmootorika (täidab rühmaõpetaja)														
1.	Ajab sõrmed harali ja puudutab põidlaga igat sõrme														
2.	Rebib paberist lihtsaid kujundeid														
3.	Voolib kujukesi														
4.	Lõikab kääridega paberiribasid														
5.	Lõikab ringikujuliselt														
6.	Lõikab üsna täpselt mööda joont														
7.	Kleebib lihtsaid kujundeid														
8.	Voldib paberist juhendamise järgi														
9.	Tõmbab jooni etteantud näidise järgi														
10.	Joonistab näidise järgi ruudu, kolmnurga, ringi, risti														
11.	Värvimisel püsib joone sees														
12.	Kirjutab trükitähtedega joonele														
13.	Alustab ise kiikumist ja hoiab hoogu														
14.	Astub trepist üles ilma vahesammuta														
15.	Tuleb trepist alla vahelduvsammuga														

Märkused:

PERVASIIVSETE LASTE individuaalse arengu jälgimise kaart

Nimi:

Sünnipäev: (....a)

Tegevus/eesmärk							Märkused
Lööb jälgendades üht eset teise vastu							
Jälgendab vokaalselt lapse esitatud häälsusi							
Seostab häälsusega järgnevat füüsilist toimingut. Nt "sõit, sõit" laulumängu häälituste tegemine vastavalt kehalisele liikumisele							
Jälgides teise inimese tegevust, jälgendab lihtsate füüsiliste tegevustega kaasnevaid (ühesilbilisi) helisid							
Puudutab jälgendades kolme kehaosa							
Jälgendab käteplaksu (vm liigutust)							
Jälgendab käte liikumist							
Jälgendab teise inimese liigutust helitekitajaga, kasutab eset jälgendades							
Jälgendab erinevaid huuleliigutusi							
Jälgendab kritseldamist kirjutusvahendiga							
Jälgendab esmaseid eneseteeninduse liigutusi							
Jälgendab tuttava eseme õiget kasutamist							
Jälgendab esemete tekitatud hääli							
Joonistab horisontaalseid jooni kriidi või pintsliga (jälgendades)							
Jälgendab lihtsaid käeliigutusi (nt plaks) mingi asja saamiseks							
Voolib jälgendades plastiliinist ussi ja lapiku							
Jälgendab kahe kehaosa üheaegset puudutamist							
Jälgendab lõua- ja keeleliigutuste ahelaid							
Jälgendab igapäevaste koduvahendite erinevaid kasutusviise							
Jälgendab lihtsaid nukkudega sooritata vaid tegevusi (jälgendav mäng) nt magamine, söötmine							
Jälgendab loomahääli piltidelt/mänguasjaga							
Jälgendab lauluga kaasnevaid käeliigutusi ja -asendeid (nt kokku-lahku, pealaele ja selja taha)							
Jälgendab lihtsa plastiliinist kujundi valmistamist nt kaus, rist, rõngas, pannkook							
Jälgendab loomade liikumisi							
Jälgendab erinevaid kehaasendeid (või pilte)							
Jälgendab kaheastmelisi liigutusi õiges järjestuses							
Jälgendab heli kiiruse muutumist							
Jälgendab heli valjuse muutumist							

Taju

Tegevus/eesmärk							Märkused
Leiab lelu riide alt							
Jälgib teise inimese käe liikumist, märkamaks eseme asukohta							
Jälgib pillatud eset ja võtab üles							
Võtab eseme tassi alt							
Reageerib tuttavale helile kindla tegevuse alustuseks							
Valmistub erinevateks tegevusteks häälsuse abil							
Märkab eset ruumis ja toob korralduse peale "Too ... siia!"							
Leiab maiuse 3 topsi alt							
Asetab klotsid ettenähtud kohale paberil							
Leiab lihtsale kujundile paarilise							

Leiab heliallikale paarilise						
Sobitab kujundid alusele						
Kopeerib klotsidest lihtsa konstruktsiooni						
Sorteerib kujundid hulkadesse						
Sorteerib ühevärvilised kujundid suuruse ja kuju järgi hulkadesse						
Paneb pusle kokku ühekaupa (3-4-osaline tükipusle)						
Paneb pusle kokku tükid korraga ees (3-4-osaline pusle)						
Eristab kahte värvi ja moodustab 2 gruppi						
Sobitab värvid (2) õigele alusele						
Tajub ja kordab helide arvu						
Mängib doominod						
Kopeerib mustri näidise alusel						
Seostab kirjutatud sõna objektiga (sõnapildi tajumine)						

Üldmootorika

Tegevus/eesmärk						Märkused
Õpib laulumängu nt Patsu-patsu kooki ...						
Tõuseb iseseisvalt istuma						
Haarab eseme sh kõrgemalt käsi sirutades						
Püüab ja viskab palli						
Astub takistuste peale ja üle						
Läbib lihtsa takistusriba (alt, üle, ümber)						
Tõstab lelu põrandalt tasakaalu kaotamata						
Tõstab üles, kannab ja laob virna suuri klotse						
Astub trepist üles						
Püüab veerevat palli ja veeretab selle iseseisvalt tagasi						
Veeretab palli vastu seina ja püüab selle iseseisvalt kinni						
Kõnnib iseseisvalt						
Kõnnib külj ees / selg ees head tasakaalu hoides						
Kallutab ette põia puudutamiseni						
Avab kappe ja sahtleid						
Seisab ühel jalal						
Lööb jalaga suure palli teisele inimesele						
Tõuseb ja seisab põidadel						
Hüppab üles (rippuva vahendini)						
Veeretab – keegel						
Viskab hernekoti kasti						
Ronib trepist vahelduvsammuga						
Läbib keskmise takistusriba						
Teeb konnahüppeid						
Hüppab edasi liikudes, kahel jalal, käed sirgelt kõrvale sirutatud, ühel jalal, ühelt jalalt teisele, hüppab kahel jalal, käed sirgelt pea kohale sirutatud						
Teeb tasakaaluharjutusi – tõstab kápuli käsi ja jalgu						
Veeretab end 3 meetrit						
Kõnnib erinevate liikumisviiside abil 5 cm laiusel ribal ilma tasakaalu kaotamata						
Viskab palli läbi rõnga						
Põrgatab suurt (ranna)palli						
Teeb tireli ette						
Käib elevantikõnnakut (keha pihast ette painutatud ja käed alla rippumas)						
Kannab kartulit lusikal						

Kõnnib poomil (1,5 m x 0,1 m) ilma abita							
Läbib keerukama takistusriba							
Lööb õlakõrgusel rippuvat paigalolevat eset kurikaga							
Teeb kärukõnnakut							
Tõmbab rasket eset nõõriga							
Teeb kõievedu juhendajaga							
Teeb harkhüppeid							
Hüppab hüppenõõriga							
Mängib keksumängu							
Kõnnib poomil (1,5mx0,1m) eset käes hoides							

Peenmotoorika

Tegevus/eesmärk							Märkused
Võtab lusika pihku ja hoiab iseseisvalt							
Otsib karbist asja ja haarab seda nägemata							
Haarab väikeseid esemeid (erineva kujuga) pintsettivõttega ja vabastab alusele (nt uba nõõp, kuulike)							
Kasutab pintsettivõtet – näpib väikseid plastiliinitükke ja asetab alusele (topsi)							
Tõstab tahket ainet (suhkur, jahu jm) lusikaga ühest anumast teise							
Võtab mündi ja paneb topsi							
Avab erinevaid karpe (4) sh suur tikutops, plastkaanega kohvipurk jm							
Haarab ja annab esemeid Anna-võta mäng							
Vajutab nuppe ühe sõrmega							
“Riietab” esemeid “lahti” (haaramine ja äratõmbamine) – soki eemaldamine							
Voldib paberilehe kaks korda kokku							
Värvib kriidiga (tõmbab joone)							
Keerab seebimullitaja korgi lahti ja hoiab käepidet õigesti, puhub							
Keerab purgikaane lahti							
Sooritab lihtsaid sõrmeliigutusi iseseisvalt – sõrmemängud							
Tõmbab tahtlikult nõõri heli saavutamiseks							
Pigistab pehmet eset							
Kinnitab pesupulga							
Jälgib ja järgib sõrmega eseme väliskontuuri							
Voldib paberist väikese mänguasja kahe erinevat värvi paberiga							
Lõikab kääridega paberribasid							
Ühendab iseseisvalt erineva suuruse kruvi ja mutri - Suuruse määramise õppimine							
Voldib ja lõikab kääridega - Lumehelbed							
Riputab pesu nõõrile, kinnitab pesupulkadega							
Vajutab knopkad korkalusele							
Põimib alt-pealt							

Silma-käe koostöö

Tegevus/eesmärk							Märkused
Laob torni (3-4)							
Vabastab eseme õigeaegselt I (suured asjad)							
Vabastab eseme õigeaegselt II (väikesed esemed vastavalt alusele) nt 5x5 augud							
Laob rõngaid pulga otsa							
Laob klotsidest torni							
Laseb klotsid purki							
Asetab kindlale kohale - Pulgalaud							
Asetab kindlale kohale - Pliiatsitops							
Värvib (kriitseldab) piirjoonte sees							
Lükkab kuule pulgale – 1) laual, 2) käes							
Lükib kuule “piibuharjale”							
Lükib kuule kingapaelale							
Kinnitab pesupulgad karbi äärelle märgitud kohtadele							
Jälgib sõrme ja joonistab jooni jahusse vms - joonistamise eeltöö							
Ühendab konstruktori (Lego) tükke (3) eeskujuga järgi							
Voolib plastiliinist lihtsaid esemeid kopeerides (nt pall, kauss, klots)							
Voolib plastiliinist tuttavaid esemeid piltide (2D) alusel							
Moodustab kahest osast terviku							
Tõstab väikesed esemeid näpitsate (pintsettidega) aukudesse							
Joonistab horisontaaljoone üle paberi, abiks punktid paberil							
Joonistab ringi pildi kontekstis kontuurjoone abil							
Lõikab kääridega joonega tähistatud ribasid							
Lõikab pilte välja							
Keerab poldile (3) mutri peale - Poldilaud							
Leiab ja ühendab erineva suurusega poldile õige mutri - Poldilaud -2							
Põimib ülevalt - alt							
Teeb suurtähti punktiirjoone või punktide abil							
Joonistab ringe ja ruute punktiirjoone abil							
Joonistab riste ja diagonaale punktiirjoone abil							
Joonistab kujundeid shablooni abil							
Joonistamine: loob kujunditest (nt ruudust) pilte (nt maja)							
Kirjutab eesnime tähekaartidest mudeli alusel							
Joonistamine: lõpetab lihtsa (pooliku) pildi - puuduoleva osa joonistamine							
Joonistab lihtsamaid kujundeid punktide ühendamise teel							
Vajutab knopkasid alusele moodustatud mustrit järgides							
Kirjutab numbreid punktiirjoone järgi							
Läbib lihtsa labürindi							
Joonistab abiga etapiliselt lihtsa inimkujutise							
Joonistab lihtsaid kategooriaid (nt puuviljad)							

Kognitiivne tegelus

Tegevus/eesmärk							Märkused
Reageerib oma nimele hüüdjaga poole vaatamisega							
Osutab või sirutab soovitud eseme poole							
Tuleb kohale suulise korralduse peale – “Tule (siia)”							
Istub toolile suulise korralduse peale – “Istu!”							
Hakkab liikuma ja peatub suulise korralduse peale –							

Nööbib suuri nööpe kampsunil lahti ja kinni						
Kallab väikesest kannust väiksemasse anumasse						
Peseb hambaid						
Riietub iseseisvalt						
Valmistab suupisteid						
Timmib iseseisvalt vee parajaks						

Sotsiaalsus

Tegevus/eesmärk						Märkused
Talub suurenevaid lühiajalisi kehalisi kontakte läbi kehaliste (laulu)mängude						Sh Knill
Vastab sõbralikule kehalisele kontaktile (kõditamisele) sobival moel						
Hoiab silmsidet ja naudib lihtsat sotsiaalset suhtlemismängu (nt mäng "Siin ma olen!")						
Talub sotsiaalset suhtlust ja rahulikku mängu						
Annab musi küsimise peale						
Veeretab mänguautot üksteisele						
Abistab teisi, lihtne koristamine						
Mängib peitust						
Sooritab 3-4-sammulise suhtlusliku tegevusahela nukumängu - Sotsiaalne nukumäng						
Tegutseb mängus kordamööda (torni ladumine)						
Mängib kujutlusmängu teise (käpik) nukuga						
Mängib varajast kujutlusmängu, nt autojuhtimine						
Pühib lauaplaati						
Annab/võtab teiselt inimeselt asju- Anna-võta mäng						
Katab lauda: söögiriistade asetamine õigesse kohta						
Teeb majapidamistöid						
Mängib keskmist kujutlusmängu mänguloomadega						
Mõistab teise inimese soove, andes sobiva eseme – mäng "Mida mul vaja on?"						
Joonistab iseseisvalt näidise järgi						
Joonistab iseseisvalt, vastavalt kirjalikele suunistele						
Mõistab esemete kuuluvust kindlale isikule						
Vastab telefonile						
Järgib kirjalikke juhtnööre						

Käitumine

Spetsiifiline probleem						Märkused
Enese hammustamine						
Enese löömine						
Teise löömine						
Teise pihta sülitamine						
Teise hammustamine						
Teise juustest tirimine						
Esemete pildumine						
Karjumine, kisamine						
Laua tagant püsti hüppamine						
Rumaluste tegemine, veiderdamine						
Provokatiivne narritamine						
Undamine						
Valjude häälightsuste tegemine						
Asjade suhu toppimine						

LAPSE INDIVIDUAALSUSE KAART

(täidavad õpetajad pärast lapse arengu analüüsi)

Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus:

Rühma liik:

Kodune keel(ed):

1. Õpetajate tähelepanekud ja soovitused

Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad	Lapse tugevad küljed (oskused)	Arendamist vajavad küljed (soovitused)
Üldoskused		
Keel ja kõne		
Mina ja keskkond		
Matemaatika		
Kunst		
Muusika		
Liikumine		

2. Kõne uuringu tulemused

Valdkonnad	Lapse tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitused
Kõnesoov ja suhtlemine		
Kõne mõistmine		
Hääldus/sõnavara/lause		
Jutustamine		

3. Teiste spetsialistide arvamused ja soovitused**4. Lapsevanema arvamus**

--

5. Kokkuvõte ja soovitus tugiteenuste rakendamiseks

--

6. Rakendatavad tugiteenused

Tugiteenus	Tugiteenuse osutajad

7. Rakendatud tugiteenus(t)e tulemuslikkus

Tugiteenuse osutaja	Hinnang	Soovitused

8. Kokkuvõte ja ettepanekud

--

Kuupäev:

Lapsevanem:

Erivajadustega laste tugiteenuste koordineerija (või direktor):

LAPSE KOOLIVALMIDUSKAART**Lisa 5**

Lapse ees- ja perekonnanimi: .....

Sünniaeg: .....

Lasteasutus: Tallinna Laagna Lasteaed-Põhikool

Osales lasteaia tegevustes .....(ajavahemik)

Laps on ..... käeline.

Emakeel on ..... keel.

Üldoskuste areng
Mänguoskused
Tunnetus- ja õpioskused
Sotsiaalsed- ja enesekohased oskused

Mina ja keskkond
Keel ja kõne
Matemaatika
Kunst
Muusika
Liikumine

Koolieelses lasteasutuses rakendatud tugiteenused

Kokkuvõtte lapse koolivalmidusest	
Lapse arengu tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed
Muu, mis väärib esiletoomist	

Allkirjad ja kuupäevad:

Direktor:

Õpetajad:

Lapsevanem:

Lasteasutus: TALLINNA LAAGNA LASTEAED-PÕHIKOOOL
INDIVIDUAALNE ARENDUSKAVA

ajavahemikul:

1. Üldosa:

Lapse andmed	IAK koostajad/osalejad (sh. lapsevanemad)	Amet	Allkiri
Nimi: Sünniaeg:	1. 2. 3.		
Kinnitatud:			

Diagnoosid ja puude raskusaste:

PÕHJENDUS: (nt: spetsialistide hinnang lapse füüsilisele, kommunikatiivsele, kognitiivsele ja sotsiaalsele arengutasemele, nõustamiskomisjoni või isikliku rehabilitatsiooniplaani soovitus, õpetaja kirjeldus lapse arenguvaatluse tulemusena).

Varasem arengulugu, lapse arengutaseme kirjeldus ja analüüs antud ajahetkel:

2. Arendustegevuse üldised tingimused ja eesmärgid.

Isiklikus rehabilitatsiooniplaanis fikseeritud tingimused ja vajalikud teenused lapsele:

Koolieelse lasteasutuse keskkonna kohandamine: ruum ja vahendid, õpetajate töövormid, spetsialistide teenused, tugiisiku võimaldamine jne:

KIRJELDA PRAEGUST RÜHMA (asjad, vaip jms), LASTEAIA ÜLDIST (KÕIK TEG-D I KORRUSEL), RUUMIDESSE LIGIPÄÄS TAGATUD, FÜSIO ruum, eriped ruum (madratsid), basseini olukord, tugiisiku kohta jm

Arendustöö üldeesmärgid (miks, mis suunas ja kuhu soovitakse jõuda).

Iga valdkonna kohta eraldi üks kõige üldisem eesmärk!

Lapsevanema ülesanded/viisid, mille kaudu ta saab oma lapse arengule kaasa aidata:

- 1.
  - 2.
  - 3.

3. Oskuste kirjeldus arenguvaldkondade kaupa

Arenгуvaldkonnad	Eesmärgid	Tegevused	Vahehindamine
Tunnetustegevused			
Sotsiaalsed oskused			
Kommunikatsioon			
Motoorika			
Eneseteenindus			

Vahehindamise kokkuvõte ja otsus:

Õpetaja kohandab rühmale planeeritavad tegevused ja vahendid vastavalt erivajadusega lapse arengutasemele iga nädalateema ulatuses. Nädalaplaani on selleks lisatud lapse jaoks eraldi lahter „individualiseerimine“

4. IAK kokkuvõte (perioodi lõpus).

Saavutatud individuaalsed eesmärgid ja omandatud oskused:

Edasise arendustegevuse põhisuunad:

Korduva hindamistegevuse vajadus:

Tagasiside meeskonnaliikmetelt, sh lapsevanematelt:

Hinnang IAK toimimisele:

Lasteasutus: TALLINNA LAAGNA LASTEAED-PÕHIKOOOL

INDIVIDUAALNE ARENDUSKAVA

ajavahemikul:

1. Üldosa:

Lapse andmed	IAK koostajad/osalejad (sh. lapsevanemad)	Amet	Allkiri
Nimi: Sünniaeg:	1. 2. 3.		
Kinnitatud:			

Diagnoosid ja/või puude raskusaste:

PÕHJENDUS: (nt: spetsialistide hinnang lapse füüsilisele, kommunikatiivsele, kognitiivsele ja sotsiaalsele arengutasemele, nõustamiskomisjoni või isikliku rehabilitatsiooniplaani soovitus, õpetaja kirjeldus lapse arenguvaatluse tulemusena).

Varasem arengulugu, lapse arengutaseme kirjeldus ja analüüs antud ajahetkel:

--

2. Arendustegevuse üldised tingimused ja eesmärgid.

Isiklikus rehabilitatsiooniplaanis fikseeritud tingimused ja vajalikud teenused lapsele:

--

Koolieelse lasteasutuse keskkonna kohandamine: ruum ja vahendid, õpetajate töövormid, spetsialistide teenused, tugiisiku võimaldamine jne:

KIRJELDA PRAEGUST RÜHMA (asjad, vaip jms), LASTEAIA ÜLDIST (KÕIK TEG-D I KORRUSEL), RUUMIDESSE LIGIPÄÄS TAGATUD, FÜSIO ruum, eriped ruum (madratsid), basseini olukord, tugiisiku kohta jm

Arendustöö üldeesmärgid (miks, mis suunas ja kuhu soovitakse jõuda).

--

Lapsevanema ülesanded/viisid, mille kaudu ta saab oma lapse arengule kaasa aidata:

- 1.
- 2.
- 3.

3. Oskuste kirjeldus õppetegevuse valdkondade kaupa

Õppetegevus	Eesmärgid	Tegevused	Vaahindamine
-------------	-----------	-----------	--------------

Mina ja keskkond	1. 2. 3.		
Keel ja kõne	1. 2. 3.		
Matemaatika	1. 2. 3.		
Kunst	1. 2. 3.		
Muusika	1. 2. 3.		
Liikumine	1. 2. 3.		
Üldoskused	Eesmärgid	Tegevused	Vahehindamine
Mäng			
Sotsiaalsed oskused			
Enesekohased oskused			

Vahehindamise kokkuvõte ja otsus:

Õpetaja kohandab rühmale planeeritavad tegevused ja vahendid vastavalt erivajadusega lapse arengutasemele iga nädalateema ulatuses. Nädalaplaani on selleks lisatud lapse jaoks eraldi lahter „individualiseerimine“.

4. IAK kokkuvõte (perioodi lõpus).

Saavutatud individuaalsed eesmärgid ja omandatud oskused:

Edasise arendustegevuse põhisuunad:

Korduva hindamistegevuse vajadus:

Tagasiside meeskonnaliikmetelt, sh lapsevanematelt:

Hinnang IAK toimimisele:

**LAPSE ARENGU TOETAMISE MEESKONNA OTSUS
LAPSELE INDIVIDUAALSE ARENDUSKAVA MITTEMÄÄRAMISE KOHTA**

Lapse nimi	Rühm	Otsus	Põhjendus

Kuupäev:

Osalejad: